

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Anežka Selingerová

Rozsah práva na soukromí právnických osob

Diplomová práce

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Rozsah práva na soukromí právnických osob vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text, včetně poznámek pod čarou, má 109 798 znaků včetně mezer.

V Praze dne

.....

Anežka Selingerová

Děkuji JUDr. Maximu Tomoszkovi, Ph.D za odborné vedení této diplomové práce, podněty k ní a čas, který mi vždy, nejen během přípravy diplomové práce, věnoval. Děkuji také panu JUDr. Ludvíku Davidovi, CSc. za věnování monografie, která byla pro sepsání mé diplomové práce klíčová. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat mé rodině a přátelům, kteří mi po celou dobu studia byli velkou oporou.

Obsah

Úvod	6
1. Právo na soukromí	8
1.1. Historický vývoj základních práv	8
1.2. Právní rámec práva na soukromí v České republice	9
1.3. Povaha práva na soukromí	10
1.4. Právo na soukromí - ochrana cti, pověsti a dobrého jména	16
1.5. Právo na rodinný život	19
1.6. Ochrana obydlí či sídla.....	19
1.7. Ochrana korespondence	20
1.8. Právo na informační sebeurčení	22
2. Charakteristika právnických osob	24
2.1. Historický vývoj právnických osob.....	24
2.2. Současné pojetí právnických osob v českém právním řádu	26
3. Základní práva právnických osob	29
3.1. Argumenty proti přiznání základních práv právnickým osobám	29
3.2. Argumenty pro přiznání základních práv právnických osob	31
3.3. Základní práva právnických osob veřejného práva.....	33
3.4. Dílčí závěr	34
4. Právo na soukromí právnických osob	36
4.1. Ochrana soukromí, jména a dobrá pověst právnické osoby	37
4.2. Ochrana sídla.....	42
4.3. Ochrana korespondence	44
4.4. Právo na informační sebeurčení	46
Závěr	48
Seznam použitých zdrojů	51
Abstrakt.....	54
Klíčová Slova.....	54
Abstract	55
Key Words.....	55

Seznam použitých zkratek

AGBG	946/1811 Sb. zák. soud., všeobecný zákoník občanský, znění účinné od 1. 1. 1917 do 31. 12. 1965
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EÚLP	Evropská úmluva o ochraně lidských práv, Sdělení č. 209/1992 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
LZPS	Usnesení předsednictva České národní rady 2/1993 ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
OZ 1937	Osnova občanského zákoníku z roku 1937
OZ 1950	zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník
Občanský zákoník	zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
TOPO	zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
Trestní řád	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
Trestní zákoník	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Ústava	ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., 300/2000 Sb., 448/2001 Sb., 395/2001 Sb., 515/2002 Sb., 319/2009 Sb., 71/2012 Sb. a 98/2013 Sb.
Zákon o ústavním soudu	zákon č. 182/1993 Sb., zákon o ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

K rozhodnutí zpracovat právo na soukromí právnických osob jako téma mé diplomové práce mne přivedla náhoda. Relativně dlouhou dobu před blížícím se koncem studia práv jsem věděla, že bych své studium chtěla zakončit diplomovou prací v oblasti ústavního práva, resp. základních práv. Nemohla jsem ale stále nalézt správné téma, které by mě zaujalo, a zároveň by nebylo častým předmětem diplomových prací. Téma, které by splňovalo moje vytyčená kritéria, jsem objevila zcela náhodou, když jsem se účastnila konference „Olomoucké právnické dny“. V rámci ústavněprávního panelu měl jeden z účastníků příspěvek právě na téma základních práv právnických osob.

Nikdy před vyslechnutím daného příspěvku jsem neuvažovala o tom, že by právnické osoby mohly mít základní práva a bylo by to předmětem diskuze v rámci odborné veřejnosti. Zároveň jsem ale věděla, že věnovat se pouze základním právům právnických osob by pro účely diplomové práce bylo příliš obecným tématem. Toto téma jsem tak potřebovala zúžit do zpracovatelného objemu jedné diplomové práce. S větší specializací daného tématu mi následně pomohl můj vedoucí diplomové práce, JUDr. Maxim Tomoszek, Ph.D, který navrhl, abych se věnovala právu na soukromí, resp. rozsahu ochrany práva na soukromí právnických osob, a já jsem mu za jeho návrh a pomoc vděčná.

Přes zúžení daného tématu jsem vnímala jako důležité se v rámci práce věnovat také obecně přístupům k ochraně základních práv právnických osob. Z tohoto důvodu jsem si jako cíl diplomové práce stanovila také zanalyzovat a shrnout obecné přístupy k ochraně základních práv právnických osob a za jakých podmínek jim lze základní práva přiznat. Navazujícím cílem pak bylo aplikovat závěry zjištěné obecně o ochraně základních práv právnických osob při zpracování rozsahu ochrany jejich práva na soukromí, a jak se případně podmínky k přiznání tohoto práva odlišují od obecně zjištěných pravidel.

Z těchto cílů vyplynuly i následující vědecké otázky: Lze právnickým osobám přiznat základní práva? Lze právnickým osobám přiznat právo na soukromí? Je právo na soukromí základních práv právnických osob chráněno ve stejné míře jako právo na soukromí osob fyzických?

Základní hypotézou mé práce je, že právnickým osobám jsou přiznaná základní práva, ale ze své podstaty jim je nelze přiznat v takové šíři, jako osobám fyzickým. Uvedenou hypotézu lze poté přímo aplikovat i na právo na soukromí právnických osob.

V rámci své diplomové práce jsem vycházela zejména z EÚLP, LZPS a s nimi související rozhodovací praxí. Vzhledem k tomu, že jsem téma diplomové práce teritoriálně ohraničila

na území České republiky, své závěry dále zakládám na ustanoveních českého právního řádu a jeho vnímání základních práv právnických osob. I když mojí snahou je ukázat i historický vývoj vnímání základních práv právnických osob, primárně bylo cílem diplomové práce sledovat aktuální právní úpravu týkající se tématu mojí diplomové práce, a to zejména v České republice.

Právo na soukromí, stejně jako obecně charakteristika právnických osob, je dobře a velmi komplexně zpracováno v mnoha zdrojích. Při zpracování hlavního tématu, tedy základních práv právnických osob, jsem však narážela na menší množství odborné literatury, zejména v oblasti monografií a odborných článků. Počet už tak omezeného množství zdrojů se ještě zúžil při hledání zdrojů pro zpracování přímo práva na soukromí právnických osob.

Hlavními odbornými zdroji mé diplomové práce se tak stala zejména judikatura ESLP, Ústavního soudu České republiky a Nejvyššího soudu České republiky. Z výše uvedeného vyplývá, že při zpracování daného tématu jsem primárně použila, kromě metody popisné, dále i metodu analytickou a částečně metodu komparační při porovnání přístupu k ochraně právnických osob v různých státech, resp. při porovnání přístupu ESLP a českých soudů.

Svoji diplomovou práci jsem rozdělila celkem do čtyř kapitol. Dále jsem na konec každé podkapitoly zařadila shrnutí zjištění a závěry, které z daného bloku vyplývají. V první kapitole shrnuji právo na soukromí, konkrétně jak definuje právní věda soukromí a co vše právo na soukromí obsahuje (co lze pod něj zařadit). Vzhledem k omezenému rozsahu diplomové práce jsem se nemohla komplexně věnovat celé šíři soukromí a jeho ochrany. Z tohoto důvodu jsem se zaměřila pouze na tradiční složky práva na soukromí, tedy na soukromí v užším slova smyslu (vč. práva na ochranu důstojnosti, cti a dobré pověsti), ochranu korespondence a sídla. Nad rámec jsem se věnovala také právu na informační sebeurčení, které s rozvojem internetu nabývá na důležitosti.

Ve druhé kapitole se následně věnuji charakteristice právnických osob, zejména historickému vývoji vzniku právnických osob a jejich současnému pojetí. Ve třetí kapitole rozebírám základní práva právnických osob – argumenty pro jejich uznání, resp. neuznání a vývoj v judikatuře, i vnímání tohoto tématu odbornou veřejností. Poslední čtvrtá kapitola rozvádí poznatky z předchozích kapitol a aplikuje je na právo na soukromí právnických osob.

V následujícím závěru shrnuji svá zjištění z diplomové práce, které jsem získala zpracováním tématu, zodpovídám stanovené vědecké otázky a dále zkoumám, zda byla potvrzena stanovená hypotéza.

1. Právo na soukromí

1.1. Historický vývoj základních práv

Ačkoliv diskuze o lidských přirozených právech je spjata zejména s revolučními roky novověkých dějin, začínat historický exkurz o vývoji lidských, resp. základních práv, v těchto historických milnicích by bylo krátkozraké. Vývoj vnímání lidských práv je neodmyslitelně spjat s vývojem samotné lidské společnosti, a to již od jejího raného počátku.

Již v Antice se s vývojem filosofie rozvíjelo i vnímání člověka a jeho práv. Například sofisté vnímali důležitost přirozených práv člověka nad pozitivními normami. Dále sofisté definovali právo občana rovnosti před zákonem, právo na respekt i právo na svobodu projevu.¹

Stoikové na sofisty navázali a vnímali lidi jako rovnoprávné bytosti nadané rozumem. Tuto teorii poté převzali i Římané.² Výše uvedené vnímání základních práv člověka je nutné chápat v kontextu dané doby a společenského uspořádání, tj. tato práva byla přiznána pouze občanům polis a otroctví bylo vnímáno jako přirozená nerovnost mezi lidmi.

V době středověku mělo na vnímání lidských práv největší vliv křesťanství. Ruku v ruce s představou o rovnosti každého člověka před Bohem se formovalo i vnímání práva na lidskou důstojnost, sebeurčení a svobodu.³ V rámci středověku byl napsán i první předchůdce lidskoprávních katalogů, a to Magna Charta Libertatum (1215).⁴

Kořeny dnešního vnímání základních práv byly ale dány s rozvojem osvícenství a racionalismu v době novověku. Filozofové této doby začali člověka vnímat jako osobnost, tedy bytost nadanou rozumem. Hugo Donellus definoval poprvé právo na vlastní osobu, která v sobě zahrnovala právo na život, vlastní identitu, respekt a veřejné uznání. Hugo Grotius definoval základní práva jako nezcizitelná. Sir Edward Coke jako první formuloval základní triádu lidských práv, které poté John Lock dodal platnost, účinnost a tedy i závaznost (známé „life, liberty, property“).⁵

V době osvícenství vznikaly i první katalogy lidských práv, ze kterých vychází i současné lidskoprávní dokumenty. K těm nejpodstatnějším patří Petition of Rights (1628), která tvořila základ de facto první lidskoprávní normy, tj. Habeas Corpus Act (1679). V této době byly

¹ WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, 931 s. Dostupné z: databáze noveaspi.cz. (Úvod).

² Tamtéž.

³ Tamtéž.

⁴ BARTOŇ, Michal. Úvod. In: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁵ WAGNEROVA. *Listina základních...* Tamtéž.

vytvořeny i Declaration of Rights (1688) a Bill of Rights (1689).⁶ Cílem těchto dokumentů přitom nebylo uzákonění nezcizitelných a nepromlčitelných lidských práv, ale udělení výsad určitým vrstvám společnosti⁷ a zejména omezit moc panovníka.

Jak jsem zmiňovala v úvodu této podkapitoly, hlavními hybateli rozvoje lidských práv byla revoluční hnutí, geopoliticky se tak jednalo zejména o Francii a nově formující se USA. Středoevropský region byl vlivem absolutistických státních zřízení ve vývoji značně opožděn. První lidskoprávní petice na území zemí koruny české vznikla například až v roce 1848⁸, tj. více než 200 let po Petition of Rights.

I s ústavním zakotvením lidských práv je středoevropský region značně opožděn oproti vývoji v západní Evropě a USA. Zatímco na území Spojených států Amerických a Francie byla lidská práva v základním zákoně států zakotvena již v druhé polovině 18. století, ve středoevropském regionu bylo průkopníkem tohoto trendu Německo, které ale ústavně zakotvilo lidská práva až po druhé světové válce přijetím tzv. Základního zákona. Česká republika se dočkala zakotvení lidských práv v ústavněprávních normách až vyhlášením LZPS, která je bez větších změn platná dodnes.⁹ K opožděnému ústavněprávnímu zakotvení lidských práv v České, resp. Československé, republice bezesporu přispěl vývoj po druhé světové válce a nastolení komunistické totalitní diktatury.

Vývoj lidských práv není ale ukončen. Rozvoj společnosti a technologický vývoj přináší nové výzvy a hledání hranic jak individuálních, tak kolektivních práv. Zejména právo na soukromí, hlavní téma mé diplomové práce, je rozvojem technologií zvláště ovlivněno a v rámci jeho ochrany je na tento vývoj potřeba dále reagovat. I z těchto důvodů je neustále nutné diskutovat rozsah jeho působnosti i ochrany.

1.2. Právní rámec práva na soukromí v České republice

Závazné právní normy, a to i ty lidskoprávní, lze obecně rozdělit na mezinárodní, evropské a národní. K základním mezinárodním lidskoprávním normám patří Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, který byl přijat Organizací spojených národů v New Yorku v roce 1966. Ten právo na soukromí upravuje ve svém čl. 17, který stanovuje že „*Nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo*

⁶ WAGNEROVA. *Listina základních...* Tamtéž.

⁷ BARTOŇ, Michal. Úvod. HUSSEINI. *Listina základních práv a svobod.* Tamtéž.

⁸ WAGNEROVA. *Listina základních...* Tamtéž.

⁹ Tamtéž.

korespondence ani útokům na svou čest a pověst.“ Zároveň v odst. 2 stejného článku definuje právo na zákonnou ochranu před zásahem či útokem do soukromí.

Vlastní úpravu práva na soukromí obsahuje v čl. 8 i EÚLP. Evropská unie upravuje katalog lidských práv v Listině základních práv Evropské unie, která má právo na soukromí zakotveno v čl. 7.

Pro úplnost je třeba připomenout, že mezinárodní lidskoprávní normy jsou na základě čl. 10 Ústavy a nálezu Ústavního soudu Pl. ÚS 36/01 ze dne 16. 7. 2002 součástí ústavního pořádku České republiky.

Na národní úrovni je právo na soukromí kodifikováno jednak v LZPS, konkrétně v čl. 7 odst. 1, čl. 10, čl. 12 a čl. 13. Soukromí osob dále upravuje i Občanský zákoník. Ten ochranu soukromí v § 3 kodifikuje jako základní zásadu civilního práva. Explicitním vyjádřením ochrany soukromí osob Občanský zákoník jasně deklaruje, že je to primární hodnota, na které Občanský zákoník stojí, a musí být brána v potaz při výkladu soukromoprávních předpisů.¹⁰ Detailněji soukromí fyzických osob, ale i osob právnických, upravuje Občanský zákoník zejména v hlavě II – osoby, díl 2 – fyzické osoby v oddílu 6 „Osobnost člověka“.

Právem na soukromí se ze své podstaty musí zabývat i trestní zákoník, který v Hlavě II upravuje trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství, trestní řád i TOPO. Právo na soukromí je také elementární součástí Nařízení EU 2016/679, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů),¹¹ a zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů.

Z výše uvedeného lze odvodit, že právo na soukromí prostupuje celým právním řádem České republiky a přímo ovlivňuje každý subjekt na území České republiky.

1.3. Povaha práva na soukromí

Definovat, co vše je zahrnuto pod právo na soukromí není tak jednoduché, jak se na první pohled může zdát. Odborná literatura se shoduje, že právo na soukromí je právo nejméně definované a zároveň nemá zcela pevná pravidla pro jeho určení.¹²

¹⁰ LAVICKÝ, Petr. § 3 [Zásady soukromého práva]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹¹ Tzv. Nařízení GDPR.

¹² Viz např. HARRIS, D., O'BOYLE, M. a kol. *Law of the European Convention on human rights*. Third edition. Oxford university press. 2014. s. 522.: „... least defined and most unruly of the rights.“

I když koncept toho, co vše má být tímto právem chráněno, není obecně odbornou veřejností obecně zcela sdílen, lze ho všeobecně definovat jako centrální lidskoprávní nárok na autonomii vůle.¹³¹⁴

Tato poměrně obecná a široká definice byla vytvořena postupným vývojem vnímání soukromí. Například právník S. Warren ve svém článku z roku 1890 motivovaného ochranou jednotlivce před novým vynálezem – fotoaparátem, definoval soukromí jako „right to be let alone“. Alan Westin soukromí naopak vnímal jako nárok dané osoby na určení, jaké informace o něm budou sdělovány ostatním.¹⁵

Z výše uvedeného je zřejmé, že při definování pojmu soukromí byl primárně zdůrazňován prvek kontroly. Tento prvek se projevuje zejména v kontrole informací, které daná osoba sdílí svému okolí, tak i v samotném rozhodnutí, co a kdy daná osoba bude o sobě sdílet společnosti. Prvek kontroly je, při snaze definovat soukromí, patrný i v rámci moderní právní vědy. Například Tomáš Sobek definuje soukromí jako: „*vlastní kontrolu nad informacemi o svých osobních záležitostech*“.¹⁶

Prvek kontroly zdůrazňuje i Ústavní soud, když např. ve svém nálezu ze dne 1. 3. 2000 sp. zn. II. ÚS 517/99 shrnul právo na soukromí jako: „*právo fyzické osoby rozhodnout podle vlastního uvážení zda, popř. v jakém rozsahu a jakým způsobem mají být skutečnosti jejího osobního soukromí zpřístupněny jiným (pozitivní složka práva) a zároveň se bránit (vzepřít) proti neoprávněným zásahům do této sféry ze strany jiných osob s rovným právním postavením (negativní složka práva)*“.¹⁷

Neurčitý pojem soukromí a množství jeho definic vedlo některé právníky ke snaze koncentrovat pojem soukromí do jedné určité koncepce (tzv. konceptualizované soukromí). Daniel J. Solove ve své monografii popsal nejčastěji opakující se koncepty soukromí - právo nechán být o samotě, omezený přístup k vlastní osobě, utajení, kontrola osobních informací, osobnostní aspekt a intimita. Úskalím konceptualizovaného soukromím je, že rozsah jednotlivých konceptů je nevyvážený, některé jsou moc široké a postihují i části které pod soukromí nespádají (např. být ponechán sám, omezený přístup k vlastní osobě). Naopak některé koncepty (kontrola osobních informací) jsou tak úzce vymezené, že nepopisují přesně celou šíři daného problému. Problémem konceptualizovaného soukromí je i určitá protichůdnost

¹³ WAGNEROVÁ, Eliška In: WAGNEROVA. *Listina základních...* (K čl. 12).

¹⁴ Srov. HARRIS. *Law of the European...* Tamtéž : „*It states on obligation to respect a wide range of undefined personal interest which embrace a member of overlapping.*“

¹⁵ FIALOVÁ, Eva. *Bezkontaktní čipy a ochrana soukromí*. Praha: Leges, 2016. s. 25.

¹⁶ SOBEK, Tomáš. Svoboda a soukromí. In: ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Právo na soukromí*. Brno: Masarykova univerzita. 2011, s. 41.

¹⁷ Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 517/99 ze dne 1. 3. 2000.

jednotlivých definic ze které jednotlivé koncepty vycházejí.¹⁸ Institut konceptualizovaného soukromí se tak v praxi příliš neuplatňuje.

V části odborné literatury poté nalezneme rozlišení soukromí do tzv. dimenzí. Těmito jsou dimenze relační, prostorová, komunikační, tělesné a psychické integrity, svobody jedince a informační. Relační dimenze vyjadřuje soukromí jako kontrolu nad svým okolím a navazování vztahů. Tato dimenze se tak nejvíce projevuje v právu na ochranu rodinného života.¹⁹

Dimenze prostorová, ze které vychází ochrana obydlí, ale i výše zmíněná ochrana rodinného života, vyjadřuje ochranu prostoru, kde daná osoba není vystavena kontrole okolí a může v ní svobodně uplatňovat svoji vůli bez jejího ovlivnění míněním okolí. Dimenze komunikační vyjadřuje důvěrnost komunikace mezi osobami, a to bez ohledu na formu této komunikace.²⁰

V rámci dimenze psychické a tělesné integrity se chrání daná osoba nejen před zásahem do její tělesné schránky a psychiky (např. odběr vzorku DNA, zavádění nástrojů přímo od těla, sexualita jednatelce), ale judikatura skrze tuto dimenzi dovodila i právo na ochranu příznivého životního prostředí, neboť znečištěné životní prostředí může mít vliv na psychickou pohodu jedince a i na jeho soukromí.²¹

Osobní svoboda jedince je další z dimenzí soukromí. Tato dimenze vyjadřuje soukromí jako svobodu jednání a autonomii vůle daného jedince, neboli ochranu před zásahy třetích osob do vlastního rozhodování. Kontrolu jedince nad informacemi o sobě samém vyjadřuje dimenze informační.²² Právě tato dimenze je s rozvojem informačních technologií nejvíce diskutována, a to v souvislosti s tím, jak má být tato dimenze v budoucnu chráněna.

I když popsání soukromí v různých dimenzích je podle mého názoru vhodným prizmatem, jak ukázat celou šíři soukromí, někteří vnímají rozdělení soukromí do jednotlivých dimenzí jako nevhodné, neboť může vyvolat domněnku, že mezi těmito dimenzemi existují rozdíly, které mohou způsobit jinou formu a míru jejich ochrany.²³

Je zřejmé, že dodnes nepanuje u odborné veřejnosti jasná shoda, jak soukromí definovat a z toho lze mimo jiné vyvodit závěr, že právo na soukromí je stále vyvíjející se instrument. Z tohoto důvodu právo na soukromí slouží i jako generální klauzule, která zajišťuje ucelenou

¹⁸ FIALOVÁ. *Bezkontaktní čipy...* s. 30.

¹⁹ FIALOVÁ. *Bezkontaktní čipy...* s. 48.

²⁰ FIALOVÁ. *Bezkontaktní čipy...* s. 49.

²¹ FIALOVÁ. *Bezkontaktní čipy...* s. 50.

²² Tamtéž.

²³ FIALOVÁ. *Bezkontaktní čipy...* s. 51.

ochranu obecné svobody, neboť svou obecností zajišťuje i ochranu těch práv, které nejsou chráněny jinými základními právy charakterizovanými lidskoprávními dokumenty.²⁴

Z nejasné definice pravděpodobně plyne i rozdílnost úpravy práva na soukromí v české a evropské úpravě. EÚLP upravuje právo na soukromí, resp. na soukromý život, který je širším pojmem než samotné soukromí,²⁵ v čl. 8. Tento článek ve svém prvním odstavci stanovuje, že „každý má právo na respektování svého rodinného a soukromého života, obydlí a korespondence.“²⁶ Druhý odstavec poté stanovuje povinnost státu nezasahovat do výkonu práva na soukromí, kromě uzavřeného výčtu případů, které jsou v souladu se zákonem a zároveň nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných. Zároveň právo na soukromí obsahuje i pozitivní závazek státu podniknout kroky k zajištění jednotlivých práv.²⁷

Z výše uvedené citace prvního odstavce čl. 8 EÚLP vyplývají také celkem čtyři zájmy chráněné právem na soukromí dle EÚLP. Těmito chráněnými zájmy jsou soukromí v užším slova smyslu, rodinný život, domov/sídlo a korespondence. Tyto chráněné zájmy spolu ale úzce souvisejí a v reálné praxi tak EÚLP často shledá porušení vícero z nich při posouzení skutkového stavu konkrétní věci.²⁸

Na rozdíl od EÚLP je v LZPS právo na soukromí roztrženo do více článků. Za základní úpravu lze pokládat čl. 10 LZPS, který garantuje právo na ochranu lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti, jména a ochranu proti neoprávněnému zásahu do soukromého a rodinného života či před neoprávněným shromažďováním osobních údajů. Prvky práva na soukromí dále obsahuje i čl. 7 (osobní integrita), čl. 12 (ochrana obydlí) a čl. 13 (listovní tajemství).²⁹

LZPS tak explicitně upravuje některá dílčí práva patřící k právu na soukromí, která EÚLP z EÚLP dovozuje výkladem. Lze to přisuzovat i jiným historickým zkušenostem a době, kdy naše LZPS vznikala a není třeba tomu přikládat větší váhu při výkladu ochrany práva na soukromí v České republice oproti jiným státům ratifikujícími EÚLP.³⁰

²⁴ WAGNEROVÁ, Eliška In: WAGNEROVA. *Listina základních...* (K čl. 12).

²⁵ KRATOCHVÍL, Jan. Kapitola XVIII [Právo na respektování soukromého a rodinného života (čl. 8 EÚLP)]. In: KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 866. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

²⁶ Článek 8 odst. 1 EÚLP.

²⁷ HARRIS. *Law of the European...*s. 532.

²⁸ KRATOCHVÍL, Jan. In: KMEC. *Evropská úmluva...* Tamtéž.

²⁹ WAGNEROVÁ, Eliška In: WAGNEROVA. *Listina základních...* (K čl. 10).

³⁰ Tamtéž.

Na nejasnou definici soukromí museli reagovat v rámci výkladu výše uvedených článků chráničů soukromí i lidskoprávní soudy. ESLP se ve svých rozhodnutích již několikrát k této problematice vyjádřil, když poukázal na to, že: „*Soud nepokládá za možné ani nutné pokusit se o vyčerpávající definici pojmu „soukromý život“. Bylo by příliš restriktivní limitovat tento pojem na „vnitřní kruh“, v němž může jedinec žít svůj vlastní osobní život podle svých představ, a úplně z něho vyloučit svět nezahrnutý do tohoto kruhu. Respektování soukromého života musí rovněž zahrnovat do určité míry i právo vytvářet a rozvíjet vztahy s ostatními lidskými bytostmi.*“³¹

ESLP tedy v rámci své rozhodovací praxe odmítl snahu o jasnou definici soukromí a přiklonil se k evolutivnímu výkladu tohoto práva, jakož i k přihlédnutí ke konkrétním okolnostem posuzovaného případu. Zároveň ale ESLP do jisté míry naznačil, že ochrana soukromí musí reflektovat i potřebu lidí se navzájem setkávat a vytvářet vzájemné vztahy.

Vzhledem k nutnosti interpretace práva na soukromí se tak postupně vyvinulo několik přístupů, které lidskoprávní soudy při výkladu používají. K interpretaci práva na soukromí např. ESLP využívá jiné články EÚLP. Tento přístup mohou soudy využít zejména díky obecnosti a nejasnosti práva na soukromí, který se tak překrývá s jinými články EÚLP. K dalšímu způsobu interpretace patří evolutivní přístup, který zohledňuje technologický i společenský vývoj.³²

Pro určení, zda došlo k porušení práva na ochranu soukromí tak ESLP využívá čtyřstupňový test, který je de facto konkretizovaný test proporcionality. Test se skládá ze 4 základních otázek, a to:

- Existuje zásah do soukromí?
- Došlo k omezení práva na soukromí na základě zákona?
- Sleduje omezení práva na soukromí legitimní cíl?
- Je takové omezení v demokratické společnosti nezbytné?³³

K první otázce je třeba doplnit, že při jejím posuzování ESLP nevychází z žádných judikovaných definic soukromí, ale primárně z konkrétních skutkových okolností.³⁴ Tento postup lze přisuzovat zřejmě právě roztržitému a nekonsenzuálnímu vnímání soukromí.

V USA se naopak k posouzení zásahu do soukromí osoby využívá doktrína ochrany rozumného očekávání soukromí. Ta je založena na posouzení zda a do jaké míry může člověk

³¹ Viz Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Niemietz proti Německu* ze dne 16. 12. 1992, stížnost č. 13710/88.

³² KRATOCHVÍL, Jan. In: KMEC. *Evropská úmluva...* Tamtéž.

³³ FIALOVÁ. *Bezkontaktní čipy...* s. 34.

³⁴ Tamtéž.

v dané situaci spoléhat na své soukromí. Tato doktrína v sobě skrývá subjektivní a objektivní složku. Subjektivní kritérium vyjadřuje aktivní očekávání dané osoby o svém soukromí. Naopak objektivní kritérium vyjadřuje společností uznávané přiměřené hranice takového očekávání.³⁵ I takové hranice uznávané společností se ale mohou měnit.

Právo na soukromí je právem relativním a dá se tedy omezit. Jeho relativnost je dána i tím, že jím chráněné zájmy jsou často v konfliktu s ostatními zájmy chráněnými lidskoprávními normami.³⁶ Není bez zajímavosti, že LZPS poskytuje vyšší standard ochrany než EÚLP, která již ve své textaci upravuje limitaci uplatnění tohoto práva.³⁷ Předpokládané omezení práva musí být dáno na základě zákona (nikoli podzákonnými normami) a takové omezení musí být nezbytné v demokratické společnosti.³⁸ Zákon přitom musí splňovat nejen formální podmínky zákonnosti, ale i ty materiální. Tyto podmínky ESLP zkoumá skrze tzv. test kvality zákona, jehož komponenty jsou:

- Dostupnost zákona
- Předvídatelnost zákona a
- Dostatečná záruka před svévolnou aplikací³⁹

K posuzování kvality právní normy, která je vyhovující vzhledem ke kritériím právního státu, se vyjádřil i Ústavní soud, když ve svém nálezu uvedl: „*Taková právní úprava musí být přesná a zřetelná ve svých formulacích a dostatečně předvídatelná, aby potenciálně dotčeným jednotlivcům poskytovala dostatečnou informaci o okolnostech a podmínkách, za kterých je veřejná moc oprávněna k zásahu do jejich soukromí a případně tak mohli upravit své chování tak, aby se nedostali do konfliktu s omezující normou.*“.⁴⁰ Vnímání ESLP a Ústavního soudu na kvalitu právní normy tak není rozdílná.

Právo na soukromí obsahuje vnitřní a vnější složku. Externum vyjadřuje právo jedince rozvíjet vztahy s ostatními, a to nejen ve vztahu k rodinným a sociálním vazbám, ale vyjadřuje i právo vytvářet vztahy obchodní a pracovní.⁴¹

Internum naopak vyjadřuje právo jedince na osobní rozvoj a svoji identitu.⁴² Ústavní soud k tomu uvedl: „*Primární funkcí práva na respekt k soukromému životu je zajistit prostor pro*

³⁵ Tamtéž.

³⁶ KRATOCHVÍL, Jan. In: KMEC. *Evropská úmluva...* Tamtéž.

³⁷ KOKEŠ, Marian. Čl. 10 [Právo na soukromý a rodinný život; právo na informační sebeurčení]. In: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck Dostupné: internetová databáze beck-online.cz.

³⁸ Tamtéž.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 13. 8. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 3/02.

⁴¹ KOKEŠ, Marian. K čl. 10. In: HUSSEINI. *Listina...* Tamtéž.

⁴² Tamtéž.

rozvoj a seberealizaci individuální osobnosti. Vedle tradičního vymezení soukromí [...] zahrnuje i **garanci sebeurčení ve smyslu zásadního rozhodování jednotlivce o sobě samém.** Jinými slovy, právo na soukromí garantuje rovněž právo jednotlivce rozhodnout podle vlastního uvážení zda, popř. v jakém rozsahu, jakým způsobem a za jakých okolností mají být skutečnosti a informace z jeho osobního soukromí zpřístupněny jiným subjektům.⁴³ Význam této části ochrany na soukromí stoupá s rozvojem zejména sociálních sítí a informací, které skrze ně lze o jednotlivcích zjistit a dále využívat.

Lze tedy shrnout, že právo na soukromí je právo, které ochraňuje celou integritu konkrétní osoby, od její autonomie vůle po vztahy s jinými subjekty i okolím ve kterém existuje. Vývoj, a tedy i možné rozšíření jeho působení, není i díky rychlému rozvoji informačních technologií zdaleka ukončen. Z původního vnímání tohoto práva „být ponechán o samotě“ se tak stala komplexní ochrana jedince, která lze omezit jen v nezbytných případech, které jsou předpokládány zákonem.

Vzhledem k omezenému rozsahu diplomové práce není možné se zabývat komplexně všemi složkami práva na soukromí. V rámci diplomové práce se tak budu věnovat pouze tradičním složkám práva na soukromí jak je definuje EÚLP v čl. 8 odst. 1 – tedy ochrana soukromí per se, rodiny, domova/sídla a korespondence. Okrajově se také budu zabývat právem na informační sebeurčení, které v poslední dekádě narostlo na významnosti kvůli rozvoji internetu a informačních technologií.

1.4. Právo na soukromí - ochrana cti, pověsti a dobrého jména

Právo na soukromí v užším slova smyslu je vnímáno jako generální klauzule v rámci ochrany práva na soukromí. Představu o tom, co patří do sféry soukromí vnímá totiž každý jednatel individuálně.

Například ESLP ve svém rozhodnutí ve věci Pretty konstatoval, že: „**Koncept „soukromého života“ je širokým pojmem, který nelze definovat vyčerpávajícím způsobem. Pokrývá fyzickou a psychickou integritu osoby a někdy může zahrnovat aspekty fyzické a sociální identity jednotlivce. Údaje jako například identifikace pohlaví, jméno, sexuální orientace a sexuální život spadají do osobní sféry chráněné článkem 8. Čl. 8 také chrání právo na osobní rozvoj a právo navazovat a rozvíjet vztahy s dalšími lidskými bytostmi a vnějším**

⁴³ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10.

světem. Významným principem, na němž spočívá výklad záruk článku 8, je pojem osobní autonomie.“⁴⁴

Ústavní soud soukromí definoval jako sféru života člověka, „*do které nesmí nikdo bez jeho souhlasu nebo bez výslovného dovození zákona zasahovat ani o ní požadovat či získávat informace a o které subjekt soukromí není povinen nikomu podávat informace, pokud mu to zákon neukládá.*“⁴⁵

K základům tohoto práva patří i negativní koncept, tj. právo „být nechán na pokoji“, a to jak v prostorovém vnímání, tak v rozhodování o své vlastní identitě. V rámci této ochrany je tak chráněna psychická a fyzická integrita či zásah do soukromého prostoru sloužící dané osobě.⁴⁶ Pod sféru ochrany práva na ochranu soukromí dále dle ustálené judikatury patří i shromažďování a využívání osobních dat,⁴⁷ zásah do životního prostředí,⁴⁸ či ochrana před negativní stereotypizací.⁴⁹

Ochrana soukromí jedince je dána i ve veřejném prostoru. Při posuzování, zda došlo k porušení práva na soukromí mimo soukromé prostory je rozhodné kritérium „rozumné očekávání soukromí“. I když zpravidla ve veřejném sektoru nemůže být soukromí očekáváno, lze takové porušení práva na soukromí shledat při systematickém a nepřetržitým sledování osoby ve veřejných prostorech (např. systematické sbírání dat o pohybu osoby)⁵⁰

Ochrana soukromí jedince je dána na základě čl. 10 LZPS, pod který spadá ochrana té sféry soukromí člověka, která není výslovně chráněna jiným článkem LZPS. Situace s výkladem EÚLP je snadnější v tom, že ochrana práva na soukromí je vsazena do jediného čl. 8, jehož význam je postupně modifikován výkladem EÚLP v rámci jeho rozhodovací praxe.

V rámci práva na soukromí nejsou chráněny pouze jednotlivá osobnostní práva jednotlivce, ale je chráněna identita osoby jako celek. Součástí této množiny je i poskytnutí ochrany cti, dobrého jména a pověsti každého jednotlivce.⁵¹

⁴⁴ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Pretty proti Spojenému království Velké Británie a Severního Irsku* ze dne 29. 4. 2002, č. 2346/02.

⁴⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 5. 2001, sp. zn. III. ÚS 35/01.

⁴⁶ KRATOCHVÍL, Jan. In: KMEC. *Evropská úmluva...* Tamtéž.

⁴⁷ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Rotaru proti Rumunsku* ze dne 4. 5. 2000 č. 28341/95.

⁴⁸ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Guerrová a další proti Itálii* ze dne 19. 2. 1998, č. 14967/89.

⁴⁹ Viz Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Aksu proti Turecku* ze dne 15. 3. 2012, č. 4149/04, 41029/04: „*Jakákoliv negativní stereotypizace skupiny, pokud dosáhne určité hranice, může ovlivnit skupinové vnímání identity, vnímání vlastní ceny a také míru sebevědomí příslušníků takovéto skupiny. Právě v tomto smyslu ji můžeme vnímat jako aktivitu, která ovlivňuje soukromý život členů skupiny.*“

⁵⁰ KRATOCHVÍL, Jan. In: KMEC. *Evropská úmluva...* Tamtéž.

⁵¹ KOKEŠ, Marian. K čl. 10. In: HUSSSEINI. *Listina...* Ibid.

Jak se již stává lait motivem této kapitoly, ani pojem čest nemá přesnou definici. Přesto je to významná komodita každé demokratické společnosti, protože jak správně upozorňuje Ústavní soud: „Čest je také integrální a důležitou součástí důstojnosti člověka. **Formuje rovněž základ mnoha rozhodnutí činěných členy demokratické společnosti, která jsou fundamentální pro její dobré fungování.**“⁵²

Zároveň Ústavní soud správně ve stejném nálezu zdůraznil multidimenzionálnost celé ochrany cti jednotlivce, jakož i naznačil limity ochrany daného práva, když uvedl: „Pokud jde o základní právo na čest, uplatňuje se toto právo ve více sférách. **Jedná se o soukromou sféru, sféru společenskou, občanskou a profesionální, přičemž poslední tři lze označit za sociální sféru.** V první sféře jde vlastně o ochranu soukromí, v jehož rámci se nepochybně uplatňuje i právo na čest. **Zásadně je však věcí každého, co a v jakém rozsahu z této sféry uvolní jako informaci pro okolní svět...Sféra sociální, občanská a profesionální reflektují sociální povahu základních práv, resp. odrážejí fakt, že jednotlivec žije ve společenství a vstupuje s ostatními jeho členy do komunikace, přičemž skrze své chování, ba dokonce skrze své samotné bytí ovlivňuje ostatní členy společenství.** V této druhé sféře již neplatí naprosté informační sebeurčení, jinými slovy, **do této sféry lze za určitých podmínek vstupovat, neboť se v ní mohou vyskytovat fakta, která mohou být předmětem oprávněného veřejného zájmu.** Sociální sféry tak mohou být narušeny proporcionálními zásahy veřejné moci za účelem ochrany zájmů společenství.“⁵³

Z výše uvedené citace vyznívá, že právo na čest, ale i dobré jméno a pověst jsou nejčastěji v kolizi se svobodou projevu a úkolem soudní moci je pak tato práva v kolizi vyvážit tak, aby bylo zachováno co nejvíce z každého z nich. Nejzazší limit omezení jakéhokoli práva představuje čl. 4 odst. 4 LZPS, který ukládá: „**Při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu. Taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena.**“⁵⁴

S ochranou dobré cti je pak spojena i ochrana dobrého jména, která je ale samostatně stojícím právem každé osoby. ESLP právo na ochranu vnímá jako základní aspekt každé osoby, které zahrnuje např. právo své jméno užívat, jinak s ním disponovat a ochranu před jeho zneužitím jinou osobou.⁵⁵ Ochrana dobrého jména spadá pod čl. 8 EÚLP.⁵⁶ Zároveň ale ochrana

⁵² Nález Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2007, sp. zn. IV. ÚS 23/05.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Čl. 4 odst. 4 LZPS.

⁵⁵ KOKEŠ, Marian. K čl. 10 In: HUSSSEINI. Listina...Tamtéž.

⁵⁶ Viz např. Pfeifer proti Rakousku, č. 12556/03, rozsudek ze dne 15. listopadu 2007.

dobrého jména spadá do působnosti čl. 8 EÚLP pouze za předpokladu dosažení určitého stupně závažnosti, které již způsobuje poškození práva jednotlivce na ochranu soukromí.⁵⁷

1.5. Právo na rodinný život

Ani definice rodinného života není tak jednoduchá, jak se na první pohled může zdát. Ústavní soud k právu na rodinný život uvedl, že „*Součástí soukromého života je též rodinný život zahrnující i vztahy mezi blízkými příbuznými, když součástí rodinného života jsou nejen sociální a morální vztahy, ale také zájmy materiální povahy (např. vyživovací povinnost). Respektování takto pojatého rodinného života zahrnuje závazek státu jednat způsobem umožňujícím normální rozvoj těchto vztahů.*“⁵⁸

Z výše uvedeného je zřejmé, že Ústavní soud vnímá ochranu rodinného života právě jako součást práva na soukromí, a i když je právo na rodinný život vnímáno jako samostatné právo, v mnohých ohledech se budou tato práva překrývat.

Obsahově je toto právo taktéž velmi široké a zahrnuje ochranu i nesezdaných párů, a to jak heterosexuálních, tak homosexuálních, neboť i v nich se mohou rozvíjet rodinné vztahy a naplňovat základní funkci rodiny.⁵⁹

1.6. Ochrana obydlí či sídla

V rámci ochrany obydlí či sídla je aplikováno tzv. prostorově vymezené soukromí, které je jedním z nejstarších projevů práva na soukromí. Prostorově vymezené soukromí je třeba vykládat v kontextu jak práva na soukromí, tak práva na rodinný život.⁶⁰ Účelem je ochrana místa, kde daná osoba stále pobývá,⁶¹ nebo také zajistit respekt a záruku nebýt rušen v soukromé prostorové sféře.⁶²

Z práva na ochranu obydlí plyne i pozitivní povinnost státu zajistit pomocí právní úpravy podporu obsahu tohoto práva v souvislosti s různými aspekty bydlení. Právo na ochranu obydlí tak ovlivňuje nejen sféru veřejného práva, ale výrazně zasahuje i do sfér práva soukromého k zajištění respektu a ochrany jádra tohoto práva.⁶³

K významu práva na obydlí se Ústavní soud vyjádřil tak, že: „*Domovní svoboda jako ústavně zaručené právo plynoucí z čl. 12 Listiny svou povahou a významem spadá mezi základní*

⁵⁷ Srov. Rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci Axel Springer AG proti Německu ze dne 7. 2. 2012, č. 39954/08.

⁵⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 1. 3. 2000, sp. zn. II. ÚS 517/99.

⁵⁹ KOKEŠ, Marian. K čl. 10. In: HUSSSEINI. *Listina...Tamtéž.*

⁶⁰ WAGNEROVÁ, Eliška. In: WAGNEROVÁ. *Listina základních...Tamtéž.* (K čl. 12).

⁶¹ HARRIS. *Law of the...s.529.*

⁶² WAGNEROVÁ, Eliška. In: WAGNEROVA. *Listina základních...Tamtéž.* (K č. 12).

⁶³ *Tamtéž.*

*lidská práva a svobody, neboť spolu se svobodou osobní a dalšími ústavně zaručenými základními právy dotváří osobnostní sféru jedince, jehož individuální integritu, jako zcela nezbytnou podmínku důstojné existence jedince a rozvoje lidského života vůbec, je nutno respektovat a důsledně chránit.*⁶⁴

I když ochrana obydlí je zajištěna samostatně ve čl. 12 LZPS, velmi úzce souvisí i s ostatními aspekty ochrany soukromí, neboť dohromady tato ochrana formuje soukromou sféru jednotlivce.⁶⁵

Z původního vnímání tohoto práva jako domovní svobody, resp. ochrany nedotknutelnosti prostoru užívaného k obývání, se postupně význam tohoto práva pomocí extenzivního výkladu rozšířil i na prostory, kde jsou vykonávány volnočasové aktivity, obchodní prostory, či jiné pracovní a podnikové prostory, byť je třeba reflektovat jejich odlišnost od bytových prostor.⁶⁶

V současné době je tak upřednostňován materiální význam pojmu obydlí, tedy jako prostorově chápaná životní sféra jedince, kterou si jednotlivec opatřil a zároveň ji zbavil obecné přístupnosti.⁶⁷

V rámci ochrany obydlí se nechrání jen samotné právo obydlí užívat, ale i neoprávněný zásah do něj jako např. neoprávněný vstup, vnikání emisí nebo používání zařízení. Do sféry ochrany naopak nespadá určení vlastnictví nebo garance setrvání v určitém obydlí.⁶⁸

1.7. Ochrana korespondence

Na právu na ochranu korespondence se velmi dobře ukazuje, jak technologický vývoj ovlivňuje rozsah ochrany práva na soukromí, neboť v současné době pod ochranu korespondence nepatří jen listovní či telefonní komunikace, ale z důvodu neustálého technologického rozvoje i komunikace skrze jiné kanály (např. sociální sítě).

Cílem práva je ochrana distanční soukromé komunikace, přičemž nezáleží, z jakého důvodu je komunikace udržována. Dále je třeba ochranu komunikace vnímat i v kontextu obecného práva na soukromí, jejímž je de facto projevem.⁶⁹

⁶⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 5. 1997 sp. zn. III. ÚS 287/96.

⁶⁵ KOKEŠ, Marian. Čl. 10 [Právo na soukromý a rodinný život; právo na informační sebeurčení]. In: HUSSEINI. *Listina základních...* Tamtéž.

⁶⁶ WAGNEROÁ, Eliška In: WAGNEROVÁ. *Listina základních...* Tamtéž. (K čl. 12).

⁶⁷ KOKEŠ, Marian. K čl. 12. In: HUSSEINI. *Listina...* Tamtéž.

⁶⁸ KOKEŠ, Marian. K čl. 12. In: HUSSEINI. *Listina...* Tamtéž.

⁶⁹ WAGNEROÁ, Eliška In: WAGNEROVÁ. *Listina základních...* Tamtéž. (K čl. 13).

Skrze toto právo, a právě i v kontextu obecného práva na soukromí, pak soudy dovodily i právo na informační sebeurčení či ochranu proti zásahům jako je např. kontrola obsahu pošty, odposlech telefonních hovorů nebo zjišťování telefonních čísel.⁷⁰

V LZPS je ochrana korespondence chráněna speciálně v čl. 13, v rámci EÚLP je chráněna jako ostatní aspekty práva na soukromí skrze čl. 8. Evropská a česká soudní judikatura vnímá ochranu důvěrnosti korespondence mnohem širěji. Kromě ochrany samotného obsahu komunikace, se chrání i okolnosti, v rámci kterých je korespondence uskutečňována – tedy místo, čas, účastníci, druh i způsob komunikace.⁷¹ Ochrany důvěrnosti korespondence používá i pracovní, obchodní nebo profesní korespondence, a to v podstatě v jakékoliv formě.⁷²

Ústavní soud k právu na ochranu listovního tajemství a závazku státu do jeho výkonu nezasahovat ve svém Nálezu ze dne 22. 1. 2001 sp. zn. II. ÚS 502/2000 uvedl, že: „*Soukromí každého člověka je hodno ochrany ve smyslu čl. 13 Listiny základních práv a svobod nejen ve vztahu k vlastnímu obsahu zpráv podávaných telefonem, ale i ve vztahu k údajům o volaných číslech, datu a čase hovoru, době jeho trvání, v případě mobilní telefonie o základových stanicích zajišťujících hovor. Tyto údaje jsou nedílnou součástí komunikace uskutečněné prostřednictvím telefonu. Jestliže ústavní pořádek České republiky připouští průlom této ochrany, děje se tak pouze a výlučně v zájmu ochrany demokratické společnosti, případně v zájmu ústavně zaručených základních práv a svobod jiných; sem spadá především nezbytnost daná obecným zájmem na ochraně společnosti před trestnými činy a na tom, aby takové činy byly zjištěny a potrestány. Přípustný je tedy pouze zásah do základního práva nebo svobody člověka ze strany státní moci, jestliže jde o zásah nezbytný ve výše uvedeném smyslu. K tomu, aby nebyly překročeny meze nezbytnosti, musí existovat systém adekvátních a dostatečných záruk, skládající se z odpovídajících právních předpisů a účinné kontroly jejich dodržování.*“

Stejně jako předchozí dílčí práva, i v rámci ochrany korespondence má stát nejen povinnost do daného práva nezasahovat, ale i pozitivní závazky. Ty naplňuje skrze přijatou právní úpravu, kterou zabráňuje ostatním soukromým osobám zasahovat do soukromé komunikace ostatních.⁷³

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ WAGNEROÁ, Eliška In: WAGNEROVÁ. *Listina základních...* Tamtéž. (K čl. 12).

⁷² KOKEŠ, Marian. K čl. 12. In: HUSSSEINI. *Listina...* Tamtéž.

⁷³ Tamtéž.

1.8. Právo na informační sebeurčení

Právo na informační sebeurčení garantuje právo jednotlivce rozhodnout o svých osobních údajích.⁷⁴ Toto právo zároveň vyjadřuje informační dimenzi práva na soukromí, které není omezeno prostorově vymezenou sférou jedince.⁷⁵ V rámci odborné literatury se tato sféra ochrany jedince označuje jako „informační soukromí“.⁷⁶

Informační soukromí lze definovat jako „kontrolu nad informacemi o sobě“.⁷⁷ Právě s rozvojem informačních technologií a s rychlostí sdílení dat o jednotlivých subjektech je soukromí jedinců stále více transparentní a kontrolované společností, a to v mnoha případech i bez souhlasu či možnosti ovlivnění dané osoby.

Jednotlivé zásahy do informačního soukromí lze rozdělit do 4 základních kategorií – shromažďování informací, zpracování informací, šíření informací a samotné narušení informačního soukromí.⁷⁸ Stejně jako jiné složky práva na soukromí, i právo na informační sebeurčení je omezitelné, a ne všechna jednání tak budou definovaná jako nezákonný zásah do práva na informační sebeurčení. Jako přípustný zásah do práva na informační sebeurčení byly shledány například instalace kamerového systému ve školách za účelem sledování ochrany majetku.⁷⁹

LZPS, na rozdíl od EÚLP, výslovně zakotvuje právo na informační sebeurčení v čl. 10 odst. 3, a to následovně: „Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.“⁸⁰ Právo na informační sebeurčení jedince v sobě zároveň zahrnuje i ochranu před sledováním, hlídáním a pronásledováním ze strany veřejné moci.⁸¹

Jak již jsem zmiňovala v úvodu této podkapitoly vlivem rozvoje telekomunikačních zařízení a jejich užívání, kterému se de facto nedá v dnešní době vyhnout, se výrazně zmenšuje oblast informací, která je čistě privátní, a hlavně vliv jednotlivce na rozhodnutí, jaké informace bude s okolím sdílet. V této digitální složce se každý může dočíst nejen o privátním životě jiné osoby, ale i profesních či obchodních vztazích. Tyto informace následně mohou být zneužity (jak veřejnou mocí, tak soukromými subjekty) k poškození dané osoby.

⁷⁴ FIALOVÁ. *Bezkontaktní čipy...* s. 56.

⁷⁵ WAGNEROVÁ, Eliška In: WAGNEROVÁ. *Listina základních...* Tamtéž. (K čl. 10).

⁷⁶ FIALOVÁ. *Bezkontaktní čipy...* s. 52.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ FIALOVÁ. *Bezkontaktní čipy...* s. 53.

⁷⁹ KOKEŠ, Marian. K čl. 10. In: HUSSSEINI. *Listina...* Tamtéž.

⁸⁰ Čl. 10 odst. 3 LZPS.

⁸¹ KOKEŠ, Marian. K čl. 10. In: HUSSSEINI. *Listina...* Tamtéž.

Státy, které jsou zodpovědné za ochranu základních práv, tak stojí před velkou výzvou – a to najít způsob jak ochránit soukromí jednotlivců v kyberprostoru. Právo na informační sebeurčení tak v poslední dekádě nabylo na větší významnosti, než kdykoliv předtím v historii.⁸² Jak ostatně správně poznamenal ústavní soud: „*Právo na informační sebeurčení je tak nezbytnou podmínkou nejen pro svobodný rozvoj a seberealizaci jednotlivce ve společnosti, nýbrž i pro ustavení svobodného a demokratického komunikačního řádu. Zjednodušeně řečeno, v podmínkách vševědoucího a všudypřítomného státu a veřejné moci se svoboda projevu, právo na soukromí a právo svobodné volby chování a konání stávají prakticky neexistujícími a iluzorními.*“⁸³

První kapitulu lze tedy shrnout, že právo na soukromí je definováno poměrně obecným a nejasným způsobem. Tento fakt pramení nejen z toho, že soukromá sféra jedince je tak široká, že pouhým výčtem ji nelze obsáhnout, ale také z důvodu dynamického charakteru práva, které se neustále vyvíjí v důsledku neustálého společenského a technologického vývoje. Právo na soukromí zahrnuje nejen negativní povinnost státu do soukromé sféry občanů nezasahovat, ale i pozitivní závazek aktivně působit, aby do práva na soukromí nebylo zasahováno jinými soukromými osobami.

⁸² Tamtéž.

⁸³ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10.

2. Charakteristika právnických osob

2.1. Historický vývoj právnických osob

Právnická osoba je jedním z druhů osob v rámci tradičního rozlišení subjektů práva, nejen v českém právním řádu. Potřeba sdružovat se do větších celků přirozeně vznikala zejména s rozvojem obchodu v rámci lidské společnosti. I když potřeba sdružování byla z počátku spíše sociálním fenoménem, s rozvojem právní kultury vznikla potřeba faktický stav ukotvit a nastavit základní pravidla fungování nejen uvnitř sdružení, ale i vně vůči ostatním subjektům.⁸⁴ S rozvojem právního prostředí se tedy logicky zároveň ukotvovaly jednotlivé druhy lidské spolupráce.⁸⁵

Již v rámci římského práva se rozlišovaly od osob fyzických tzv. osoby morální. Těm římské právo přiznávalo určitá práva a povinnosti, ale nebylo jim přiznáno postavení subjektů práva.⁸⁶ V rámci dalšího vývoje byly typické společnosti na základě příbuzenství. Takové společnosti se vyznačovaly vysokou trvalostí a monokratickým řízením, stejně tak plným ručením majetkem celé rodiny, resp. těch, kteří se podíleli na rodinné společnosti. Za další zárodky právnických osob v dnešním významu můžeme označit církevní entity.⁸⁷

Nejstarší právní formou sdružení jsou pak komanditní společnosti, které vznikaly mezi podnikatelem a jeho pomocníky. Zmínky o formách podobných dnešním komanditním společnostem jsou již z dob Babylonské říše, ale tyto vznikaly *de facto* a neexistoval k tomu žádný formální normativní podklad.⁸⁸

Jako subjekty práv a povinností v moderním chápání těchto pojmů začaly být právnické osoby vnímány během novověku,⁸⁹ a to, v případě Rakouska Uherska, s rozvojem profesních spolků, ale i se zájmem tehdejších zákonodárců upravit právní poměry obcí a veřejných ústavů vůči soukromým korporacím.⁹⁰ Vzhledem k tomuto primárnímu záměru pak vznikaly praktické problémy při posouzení povahy osobních obchodních společenstev. V raných stádiích diskuze o povaze právnických osob převládaly názory o jejich bezsubjektivnosti, ale v rámci vývoje, a nutno podotknout, že také z praktických důvodů, převládly názory o vlastní subjektivitě právnických osob.⁹¹

⁸⁴ ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 24.

⁸⁵ ČERNÁ. *Právo obchodních...* s. 25.

⁸⁶ MELZER, Filip, TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1-117*. Praha: Leges. s. 269 (§ 20).

⁸⁷ ČERNÁ. *Právo obchodních...* s. 26.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ HURDÍK, Jan. § 20 [Právnická osoba]. In: LAVICKÝ. *Občanský zákoník...* Tamtéž.

⁹⁰ MELZER, TÉGL: *Občanský zákoník...* s. 269 (§20).

⁹¹ Tamtéž.

Pojetí právnických osob v České republice kopíruje vývoj v Rakousku Uhersku. V OZ 1937 se vztahovala ustanovení o spolcích z AGBG bez dalšího i na právnické osoby. OZ 1950 sice ještě s právnickými osobami počítá, ale pouze jako reálný celek právních předmětů se specifickými vlastnostmi. Pojem právnická osoba z českého právního řádu s účinností OZ 1964 odchází a je nahrazen pojmem „socialistická organizace“. Právnická osoba se do českého právního řádu, stejně jako další právní pojmy a principy nevyhovující komunistické filosofii, vrací s rokem 1991.⁹²

Shodně jako přístupy k právní regulaci a akceptaci právnických osob, nebo přesněji ruku v ruce s nimi, se vyvíjely teoretické přístupy k povaze a podstatě právnických osob. Postupně se vyvinuly tři teoretické přístupy, a to teorie fikce, reality a kompromisní (zájmová teorie).

Teorie fikce, kterou zastával Friedrich Carl von Savigny, hledala různé koncepce, jak se právnická osoba může pohybovat v reálném světě,⁹³ když osobou v právním slova smyslu může být pouze člověk. Právní osoba je fiktivní útvar, který personifikuje až právní norma. Dle teorie fikce právnická osoba tak nemůže samostatně jednat, nemá vlastní vůli, neboť jde pouze o právní konstrukt.⁹⁴ V rámci teorie fikce je při vzniku právnické osoby primární právo a až následně se tato fikce projeví do reálného světa.⁹⁵

Naproti tomu teorie reality, jejímž představitelem byl např. Georg von Beseler, vychází z konceptu, že právnické osoby existují de facto bez ohledu na právní normu, která ji pouze uznává.⁹⁶ Teorie reality je spojena s konceptem podstatných náležitostí právnické osoby.⁹⁷ Jak z výše uvedeného vyplývá, i tato koncepce, která se primárně rozvíjela v 19. století,⁹⁸ ale vychází z předpokladu, že je právnická osoba pouze fikcí a kritici této teorie tak poukazují na to, že teorie reality je pouze jiným druhem teorie fikce.⁹⁹

Kompromisní teorie kombinuje výše popsané. Příkladem může být teorie přenesené reality, která konstatuje, že právnická osoba vzniká na základě právní normy, ale poté již de facto existuje bez nutnosti dalšího normativního zásahu.¹⁰⁰

⁹² Tamtéž.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ HURDÍK, Jan. § 20 [Právnická osoba]. In: LAVICKÝ. *Občanský zákoník...* Tamtéž.

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ MUZIKÁŘ, Martin, BODEČKOVÁ, Jana. § 20 [Právnická osoba]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2019. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ MELZER, TÉGL. *Občanský zákoník...*s. 269 (§20).

¹⁰⁰ Tamtéž.

Teorie fikce je primární teorií, ze které vychází právní konstrukce většiny právnických osob nejen v rámci českého právního řádu, ale i v zahraničí.¹⁰¹ Přesto teorie reality měla svůj nezastupitelný podíl na vývoji vnímání právnických osob v českém právním řádu a stále teorii fikce formuje a ovlivňuje. Neboť i když český právní řád vychází z myšlenky, že právnické osoby jsou pouze konstrukt práva, byla existence právnických osob historicky uznána nejen právem, ale i z důvodu, že de facto byly a jsou subjekty práva. Účel nalézt konstrukt, který by prolomil názor o neexistenci právnické osoby jako subjektu práva tak byl naplněn, ba možná ještě překonán (uznáním subjektivity právnických osob).¹⁰² Teorie fikce se tak dále modifikuje s vývojem konceptu právnických osob v rámci právního řádu.

Lze tedy shrnout, že potřeba lidí se sdružovat ve větší celky pro účely lepší konkurence na obchodním trhu vznikala od počátku fungování tržní ekonomiky. Vzhledem k vývoji těchto vztahů a jejich čím dál tím složitější struktuře vznikla potřeba tyto svazky právně regulovat. S dalším rozvojem byla potřeba ukotvit povahu právnických osob a přístup k nim samotným, ať už ve vztahu k fyzickým osobám, tak ve vztahu ke státní moci. Z tohoto důvodu vznikly postupně tři teoretické přístupy k povaze právnických osob, které jsou do dnešní doby, byť s modifikacemi, využívány.

2.2. Současné pojetí právnických osob v českém právním řádu

Teorie, kdo nebo co je osobami v právním smyslu, nejsou zcela sjednoceny, ale obecně lze konstatovat, že všechny teorie vychází ze dvou myšlenkových proudů. První z nich za osobu v právním slova smyslu uznává pouze člověka jako jedinou přirozenou osobu, která je vnímatelným nositelem práv v reálném světě. Z tohoto právního směru také vychází pojem přirozená osoba.¹⁰³ Tento pojem vyjadřuje zejména fakt, že člověk, který je synonymem pro pojem fyzická osoba, je osobou v právním slova smyslu ze své přirozenosti.¹⁰⁴ Právo tak člověka jako osobu nevytváří, pouze tuto skutečnost deklaruje.¹⁰⁵

Druhý myšlenkový proud je pak založen na potřebě právně formalizovat faktickou existenci útvaru, který vznikl na základě fikce a přiznat mu status osoby v právním slova smyslu, tj. vytvořit osobu právnickou neboli morální.¹⁰⁶

¹⁰¹ HURDÍK, Jan. § 20 [Právnická osoba]. In: LAVICKÝ. *Občanský zákoník...* Tamtéž.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ Srov. čl. 5 LZPS.

¹⁰⁵ MELZER, TÉGL. *Občanský zákoník...*s. 261.

¹⁰⁶ Tamtéž.

Oba proudy stále mají zastánce a otázka, kdo resp. co může být osobou v právním slova smyslu, byť se jedná o jeden z nejzákladnějších pojmů soukromého práva, není jednoznačně vyřešena, a tyto nejasnosti v doktrinálních otázkách se nadále projevují v nových právních úpravách a dalších nekoncepčních řešení v otázkách práv a povinností zejména právnických osob.¹⁰⁷

Občanský zákoník je založena na tzv. bipartici osob, když v § 18 stanovuje: „*Osoba je fyzická, nebo právnická.*“¹⁰⁸ Občanský zákoník se tak přiklání ke konceptu, kdy pojem osoby dále dělí na dvě podkategorie – osoby fyzické a právnické. Autoři Občanského zákoníku se tak neinspirovali přístupem z Německa či Francie, kde rozlišují další subkategorie osob v právním smyslu, které nejsou ani osoby právnické, ani osoby fyzické, byť Občanský zákoník takové útvary sám upravuje (např. pobočné spolky).¹⁰⁹

Právnickou osobu Občanský zákoník definuje jako: „*organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná.*“¹¹⁰ Z konstrukce daného ustanovení je patrné, že zákonodárce chtěl zdůraznit fiktivnost právnické osoby, kdy jim, na rozdíl od fyzických osob, kterým právní osobnost vzniká „přirozeně“ narozením,¹¹¹ je subjektivita přiznávána. Subjektivita (právní osobnost), tedy způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti,¹¹² je právnickým osobám přiznávána zákonem. Dle Občanského zákoníku právnická osoba má právní subjektivitu od okamžiku svého vzniku do svého zániku.¹¹³

Na základě statutu osob v právním slova smyslu, a tedy s přiznáním subjektivity, vznikl právnickým osobám nárok na výhody, ale i povinnosti s tímto statutem související. Dle § 17 odst. 1 Občanského zákoníku jsou nositeli práv a povinností pouze osoby v právním slova smyslu. Občanský zákoník přesto sám limituje přiznaná práva a povinnosti právnických osob v § 20 odst. 1 kde stanovuje: „*Právnická osoba může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva nebo povinnosti, které se slučují s její právní povahou.*“¹¹⁴

Toto pravidlo vychází z antropocentralistického pojetí Občanského zákoníku. Občanský zákoník je totiž založen na dominantním postavení člověka a jeho zájmů¹¹⁵ a zákonodárce odlišuje fyzické a právnické osoby nejen obecnou deklarací v § 20 Občanského zákoníku, ale

¹⁰⁷ MELZER, TÉGL. *Občanský zákoník*...s. 261.

¹⁰⁸ § 18 Občanského zákoníku.

¹⁰⁹ MUŽIKÁŘ, Martin. § 18 [Bipartice osob]. PETROV a kol. *Občanský zákoník*...Tamtéž.

¹¹⁰ Viz § 20 odst. 1 Občanského zákoníku.

¹¹¹ Viz § 23 Občanského zákoníku.

¹¹² Viz § 15 odst. 1 Občanského zákoníku.

¹¹³ Viz § 118 Občanského zákoníku

¹¹⁴ § 20 odst. 1 Občanského zákoníku.

¹¹⁵ HURDÍK, Jan. § 18 [Základní členění osob]. LAVICKÝ. *Občanský zákoník*...Tamtéž.

i v konkrétních ustanoveních. Zákodárce ve znění Občanského zákoníku např. rozlišuje pojem „člověk“, který je synonymem pro pojem fyzická osoba, a „osoba“. V případě, že se ustanovení vztahuje na osobu, můžou daná práva a povinnosti vzniknout i právnické osobě, pokud se slučují s její povahou. Příkladem tohoto rozdělení je § 19 Občanského zákoníku, který uvádí: *„Každý člověk má vrozená, již samotným rozumem a citem poznatelná přirozená práva, a tudíž se považuje za osobu. Zákon stanoví jen meze uplatňování přirozených práv člověka a způsob jejich ochrany.“*¹¹⁶ Český právní řád tak právnickým osobám přiznává právní subjektivitu, ale zároveň toto postavení, na rozdíl od člověka, limituje.

¹¹⁶ § 19 odst. 1 Občanského zákoníku.

3. Základní práva právnických osob

Ačkoli se může zdát, že koncept základních práv právnických osob je otázkou patřící do novodobých dějin, již ve středověku panovník přiznával městům, církvím, cechům nebo univerzitám určitá práva a privilegia.¹¹⁷ Panovník se tak k těmto útvarům v podstatě choval jako k subjektům práva, ale v té době se samozřejmě nedalo hovořit o jakémkoli konceptu základních práv ani o právnických osobách v novodobém slova smyslu. Zároveň s privilegií panovník často těmto útvarům propůjčoval *de facto* pravomoci veřejné správy.¹¹⁸

Při zpracování tématu o základních právech právnických osob si každý, ať už je pro přiznání práv nebo nikoli, musí položit otázku, proč mají mít právnické osoby základní práva a pokud je mají mít, tak která z nich. Na rozdíl od člověka, kterému jsou přiznána základní práva od narození, právnická osoba je fiktivní právní konstrukt. Z tohoto důvodu by přece právnická osoba neměla mít strach o svůj život, z mučení nebo diskriminace. Ostatně tento fakt je jedním ze základních argumentů proti přiznání základních práv právnickým osobám, neboť nemají „duši nebo tělo, co může být zraněno.“¹¹⁹

Na otázku proč by měly nebo neměly mít právnické osoby základní práva se ve všech zdrojích věnovaných tomuto tématu opakují většinou stejné argumenty, byť ne vždy se stejným závěrem. Tyto argumenty jsem pro účely diplomové práce rozdělila do 3 kategorií – a to argumenty filozofické, právní a faktické. V této části mé diplomové práce tak shrnu nejčastější argumenty z každé kategorie pro nebo proti přiznání základních práv právnickým osobám.

3.1. Argumenty proti přiznání základních práv právnickým osobám

Vůbec nejčastějším argumentem proti přiznání základních práv právnickým osobám, který zařazuji do kategorie filozofických, je důvod vzniku a rozvoje lidských/základních práv. Lidská práva vznikla pro ochranu jedinců vůči státní moci, nikoliv společností. Ostatně zastánci tohoto argumentu poukazují na názvy lidskoprávních dokumentů – např. Evropská úmluva o ochraně lidských práv, Listina základních práv a svobod – které by samy o sobě měly naznačovat jejich obsah a subjekty, které chrání.¹²⁰

K základním právním argumentům, kromě výše uvedeného užití jazykového výkladu, patří skutečnost, že právnická osoba není přirozený reálný subjekt, ale jedná se o fikci, na jejímž

¹¹⁷ BERAN, Karel, ČECH, Petr a kol. *Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekodifikaci českého soukromého práva*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. Dostupné z: Databáze noveaspi.cz

¹¹⁸ Tamtéž.

¹¹⁹ EMBERLAND, Marius. *The human rights of companies: exploring the structure of ECHR protection*. 2.vydání. Oxford: Oxford University Press, 2008. s. 27.

¹²⁰ Viz např. BERAN a kol. *Právní jednání a...* Tamtéž.

základě zákon přiznává určitá práva. Zároveň lze poukázat na to, že právníckým osobám lze přiznat práva zákony, nikoliv lidskoprávními předpisy, které by měly sloužit k ochraně lidských práv. Základním faktickým argumentem je skutečnost, že z podstaty fikce právníckých osob je jejich katalog práv omezen.

Z mého pohledu je v nejednoznačné zóně argument, že skrze ochranu základních práv právníckých osob *de facto* chráníme lidská práva osob fyzických. Tento argument, ač je používán zejména jako argument pro uznání základních práv právníckých osob¹²¹, nevnímám tak jednoznačně jako odborná literatura. Pokud totiž je ochrana základních práv pouze dalším prostředkem ochrany zájmů fyzických osob, nejde *de facto* o přiznání samostatných práv právníckým osobám.

Nad rámec výše uvedeného je ale potřeba zmínit, že právě tento argument tvoří základ německé teorie pro ochranu práv právníckých osob, neboť ty tak tvoří další úroveň ochrany základních práv osob fyzických.¹²²

Zároveň lze argument ochrany práv fyzických osob skrze osoby právnícké vnímat i z pohledu tzv. kolektivních práv. Některá základní práva předpokládají určitou organizaci mezi jednotlivci (např. právo sdružovací, nezávislosti církví nebo některá politická práva). Jiná práva zároveň jako kolektivní koncipována nejsou, ale bez sdružení jedinců, do jejichž práv bylo zasaženo, nelze efektivně dosáhnout ochrany těchto práv. Příkladem takového práva je právo na příznivé životní prostředí.

Právo na příznivé životní prostředí, ač se může zdát jako individuální právo, se postupným vývojem právní doktríny stalo právem, jehož jsou kolektivní prvky ochrany významnou součástí. Tento kolektivní prvek je nejviditelnější při procesní obraně při zásahu do tohoto práva, v rámci kterého mají významný vliv ekologické spolky i samotné obce.¹²³ Tyto spolky a obce mají při splnění zákonných podmínek samostatná práva a nejsou vázána na konkrétní jedince.

¹²¹ ONDŘEJEK, Pavel. *Teoretické souvislosti působení základních práv na právní vztahy právníckých osob*. Právník [online]. 2020(5), 433-438. Dostupné z: <https://www.ilaw.cas.cz/casopisy-a-knihy/casopisy/casopis-pravnik/archiv/2020/2020-5.html?a=3497>

¹²² Ibid.

¹²³ TOMOSZEK, Maxim, TOMOSZKOVÁ, Veronika, VOMÁČKA, Vojtěch. Čl. 35. In: HUSSEINI. *Listina... Tamtéž.*

3.2. Argumenty pro přiznání základních práv právnickým osobám

Stejně jako argumenty proti lze i ty argumenty pro uznání rozřadit do 3 podkategorií. V této kapitole zároveň porovnám argumenty pro a proti uznání základních práv právnickým osobám.

Proti filozofickému argumentu důvodu vzniku lidských práv podporovatelé konceptu základních práv právnických osob namítají, že společnost se od doby původního vzniku konceptu lidských práv vyvinula a nelze na ni pohlížet pouze z historického pohledu doby, kdy tento koncept vznikl. Právnícké osoby neodmyslitelně patří do moderní společnosti, jako takové jsou součástí právních vztahů a měly by tak požívat ochrany svých práv. Ostatně i ESLP prosazuje dynamicky vyvíjející se interpretaci EÚLP, která je praktická a efektivní z důvodu rozvoje společnosti.¹²⁴ Navíc třeba německý Základní zákon již od počátku výslovně předpokládá ochranu právnických osob, pokud to neodporuje jejich podstatě.¹²⁵

Zároveň ani argument s názvy lidskoprávních dokumentů není úplně přesvědčivý, neboť se zejména opírá o jazykový výklad, který ale není primárním a určujícím výkladem právních předpisů. Přesto i s jazykovým výkladem lze najít podporu k ochraně základních práv právnických osob, a tedy i právní argumenty pro jejich přiznání.

EÚLP v rámci své textace používá při popisu adresáta daného článku slovíčko „každý“ („everybody“ v originálním anglickém znění EÚLP), ochrana právnických osob tak není ani textací EÚLP a priori vyloučena. Navíc v rámci dodatkového protokolu č. 1 EÚLP v článku prvním je konstatováno: „*Každá fyzická nebo **právnícká** osoba má právo pokojně užívat svůj majetek.*“ Samotná EÚLP tak ve svém textu přiznává právnickým osobám minimálně ochranu vlastnictví. Ostatně i LZPS ve znění čl. 11 výslovně předpokládá ochranu vlastnictví právnických osob.¹²⁶

Nad rámec LZPS zákon o ústavním soudu výslovně předpokládá, že ústavní stížnost mohou mj. podávat i právnické osoby jestliže „*tvrdí, že pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byla účastníkem, opatřením nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci (dále jen „zásah orgánu veřejné moci“) bylo porušeno její základní právo nebo svoboda zaručené ústavním pořádkem (dále jen „ústavně zaručené základní právo nebo svoboda“)*“.¹²⁷

¹²⁴ EMBERLAND. *The human rights of companies* ...Ibid. s. 21.

¹²⁵ Viz čl. 19 Základního zákona: „*Základní práva se vztahují i na tuzemské právnické osoby, pokud se na ně vztahují ze své podstaty.*“

¹²⁶ Viz čl. 11 odst. 2 LZPS: „*Zákon stanoví, který majetek nezbytný k zabezpečování potřeb celé společnosti, rozvoje národního hospodářství a veřejného zájmu smí být jen ve vlastnictví státu, obce nebo určených právnických osob; zákon může také stanovit, že určité věci mohou být pouze ve vlastnictví občanů nebo právnických osob se sídlem v České a Slovenské Federativní Republice.*“

¹²⁷ Viz §72 odst. 1 písm. a) zákona o ústavním soudu.

Je potřeba zdůraznit, že ústavní stížnost je specifickým prostředkem ochrany základních práv a svobod a jako taková je tato ochrana jediným materiálním předmětem řízení o ústavní stížnosti. Pro zrušení opatření veřejné moci Ústavním soudem tak nestačí pouhá chybnost daného opatření, ale je potřeba prokázat zásah do základních práv stěžovatele.¹²⁸ Zákodárce tak předpokládal, že právníckým osobám jsou přiznána základní práva, jinak by nemohly být oprávněny stížnost k Ústavnímu soudu podat.

V neposlední řadě je nutné konstatovat, že základní práva právníckým osobám nebyla výslovně deklarována pouze v některých zákonech, ale i rozhodovací praxe již základní práva právníckým osobám přiznala.¹²⁹

Jako základní kámen pro přiznání základních práv právníckých osob v českém právním řádu lze označit nálezn sp. zn. Pl. ÚS 15/93 ze dne 19. 1. 1994. V rámci tohoto rozhodnutí Ústavní soud konstatoval: „[...] je třeba uvážít, zda se příslušná ustanovení o základních právech a svobodách týkají právníckých osob vůbec. Listina sama se v tomto směru výslovně nevyjadřuje. Lze se však dovolat prohlášení bývalé České a Slovenské Federativní Republiky při ratifikaci Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, které uznává pravomoc Evropské komise pro lidská práva přijímat podle čl. 25 Úmluvy stížnosti osob, nevládních organizací nebo skupin osob považujících se za poškozené v důsledku porušení práv přiznaných Úmluvou [...]. Z toho lze dovodit ochotu státu poskytnout ochranu i právníckým osobám, pokud jde o základní práva a svobody.“¹³⁰

Na základě tohoto nálezu se postoj k uznávání základních práv právníckým osobám dále v judikatuře Ústavního soudu vyvíjel. V rámci konstantní judikatury je jak deklarována rovnost v právech osob fyzických a právníckých¹³¹, tak rovnost jejich procesních práv v rámci řízení.¹³²

Ústavní soud ve svém nálezu I. ÚS 201/01 ze dne 10. 10. 2001 postoj a vývoj rozhodovací praxe shrnuje následovně: „Ústavně zaručená základní práva a svobody zakotvená v Listině základních práv a svobod a v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod **se vztahují též na osoby právnícké, přirozeně za splnění předpokladu, že to povaha věci umožňuje.**“¹³³

¹²⁸ ŠIMÍČEK, Vojtěch. § 72 [Podání ústavní stížnosti]. In: FILIP, Jan, HOLLÄNDER, Pavel, ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Zákon o Ústavním soudu*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 491.

¹²⁹ Viz např. rozsudek ESLP ve věci OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos proti Rusku, ze dne 8. 3. 2012, č. 14902/04 – ochrana majetku právníckých osob, nebo rozsudek ESLP ve věci Pine Valley Developments Ltd a další proti Irsku ze dne 29. 11. 1991, č. 12742/87 – zákaz diskriminace právníckých osob.

¹³⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 19. 1. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 15/93.

¹³¹ Nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 1995, sp. zn. II. ÚS 192/95.

¹³² Viz Nález Ústavního soudu ze dne 3. 9. 1998, sp. zn. IV. ÚS 13/98: „Právnícké osoby [...] mají způsobilost být účastníkem řízení a soud s nimi tedy musí zacházet stejným způsobem jako s účastníkem řízení, který je fyzickou osobou.“

¹³³ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 1. 2001 I. ÚS 201/01.

I když neexistuje katalog práv, které mohou být právníkům osobám přiznány, z podstaty právníků osob můžeme jednoznačně vyloučit např. práva přiznaná čl. 3 a 5 EÚLP – tedy zákaz mučení a právo na svobodu a osobní bezpečnost.¹³⁴ Velká část základních práv je ale stále v šedé zóně a limity jejich aplikace v kontextu ochrany základních práv právníků osob nejsou judikovány. Diskuze nad právy, která mohou být přiznána právníkům osobám, tak není pouze akademická a dále má své dopady do reálné právní praxe.

3.3. Základní práva právníků osob veřejného práva

V rámci diskuze o základních právech právníků osob nelze vynechat zmínku o problematice ochrany práv právníků osob veřejného práva. Jedním z argumentů pro základní práva právníků osob neuznat, bylo i postavení státu, který v některých situacích vystupuje v právních vztazích jako právníká osoba. De facto by tedy státu byla přiznána základní práva, která primárně vznikla jako ochrana jedinců před jeho svévolí.

Praxe z tohoto důvodu přišla s několika přístupy, jak se s ochranou práv právníků osob veřejného práva vypořádat. Například v Německu je problematika ochrany práv právníků osob veřejného práva, popř. právníků osob, které jsou nositeli veřejné moci, řešena skrze doktrínu Konfuzionsargument. Tato doktrína vychází z názoru, že nelze státu přiznat základní práva, neboť ze základních práv státu primárně plynou povinnosti a nelze připustit, aby oprávněný subjekt byl v jednu chvíli i subjekt povinný.¹³⁵

Kritici této doktríny ale správně poukazují, že takto striktní aplikace nemožnosti ochrany by způsobila nepřiměřenou nerovnost mezi subjekty právního vztahu, a že by i těmto právníkům osobám měla být dílčí práva přiznána.¹³⁶

Ostatně cestou dílčí ochrany práv právníků osob veřejného práva jde i právní řád České republiky. Již v 90. letech se v České republice ustálila praxe, která zkoumala z jakého důvodu se právníká osoba do daného právního vztahu dostala. V Českém právním řádu tak právníké osoby veřejného práva mohou vystupovat v soukromoprávních vztazích a jako takové požívat i práv soukromoprávního subjektu.¹³⁷

¹³⁴ EMBERLAND. *The human rights of companies ...* Tamtéž. s. 111.

¹³⁵ ONDŘEJEK, Pavel. *Teoretické souvislosti...* Tamtéž.

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ Tamtéž.

V rámci rekodifikace občanského práva poté zákonodárce výše uvedenou doktrínu formuloval v § 21 Občanského zákoníku, kde ustanovil fikci státu jako právnické osoby v oblasti soukromoprávních vztahů.¹³⁸

Ostatně i Ústavní soud České republiky konstatoval, že: „*Ústavní soud reflektoval to, že orgány veřejné moci – obecně vzato – nemusí vždy v konkrétním právním vztahu jako orgány veřejné moci vystupovat. Není tedy možné – v případech podání ústavní stížnosti orgánem veřejné moci – omezit se na pouhé obecné hodnocení tohoto orgánu jako orgánu veřejné moci, nýbrž je nutno zkoumat jeho postavení vždy s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem souzené věci... Ústavní soud tedy konstatuje – na základě výše uvedeného – že stát prostřednictvím svých orgánů může podat ústavní stížnost pouze tehdy, jestliže v daném právním vztahu nevystupoval jako nositel veřejné moci.*“¹³⁹

I když Ústavní soud a priori nevyloučil ochranu základních práv právnickým osobám veřejného práva, zároveň ve své ustálené judikatuře dovodil, že i když je stát účastníkem soukromoprávního řízení jako strana sporu, nelze jej považovat za běžnou právnickou osobu. Tato vlastnost je mu pouze propůjčena a stát ve sféře soukromého práva nemá stejné postavení jako jednotlivci či právnické osoby soukromého práva.¹⁴⁰

Pokud tedy český právní řád a rozhodovací praxe přiznává určitá práva i právnickým osobám veřejného práva, o to více je pak zřejmé, že vyšší míru ochrany by měl poskytnout právnickým osobám soukromého práva. Vnímání státu v soukromoprávních vztazích tak lze pokládat za další argument pro přiznání ochrany základních práv právnickým osobám.

3.4. Dílčí závěr

Z výše uvedeného vyplývá, že vývojem společnosti nastala potřeba chránit základní práva nejen fyzických osob, ale i osob právnických. Rozhodovací praxe již základní práva právnickým osobám přiznala, ale s určitou limitací vycházející z povahy právnické osoby jako právní fikce. Plná ochrana byla právnickým osobám přiznána v rámci práva na spravedlivý proces, účinné opravné prostředky nebo ochranu vlastnictví. Jsou naopak práva, která právnickým osobám přiznána být nemohou.

Existuje však skupina práv, u kterých je debata otevřená, neboť z jejich povahy i charakteru právnických osob nelze jednoznačně konstatovat, zda pod jejich ochranu lze

¹³⁸ Jedná se tak de facto o dvojitou právní fikci, neboť samotná právnická osoba, jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, je také právní fikcí.

¹³⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 6. 4. 2006, sp. zn. I. ÚS 182/05.

¹⁴⁰ Viz např. Nález Ústavního soudu ze dne 4. března 2004 sp. zn. III. ÚS 495/02, na který navazuje Nález Ústavního soudu ze dne 23. 11. 2010, sp. zn. III. ÚS 2984/09.

zahrnout i právnické osoby. V současné chvíli je judikaturou potvrzena, byť třeba s určitou limitací, ochrana práva na soukromí, svoboda projevu dle odst. 1 čl. 10 EÚLP nebo právo na spravedlivé zadostiučinění.¹⁴¹

V současnosti tak existuje skupina práv, která v kontextu práv právnické osoby nebyla řešena. Je možné, že s dalším rozvojem společnosti vyvstane otázka, zda tato práva právnickým osobám náleží, současně ale, v souladu se zlidovělou zásadou „kde není žalobce, není soudce“, je pravděpodobné, že sami představitelé právnických osob katalog práv právnických osob nebudou dále rozšiřovat, resp. nebudou se domáhat ochrany dalších práv, neboť jednoduše nepocítují, že by do nich mohlo být zasaženo.

Jako příklad lze uvést práva národnostních a etnických menšin, či stále dynamicky se rozvíjející oblast hospodářských, sociálních a kulturních práv.

¹⁴¹ EMBERLAND. *The human rights of companies ...* Tamtéž. s. 111.

4. Právo na soukromí právnických osob

Ochrana práva na soukromí právnických osob je již dlouhodobě judikována, ale limity jednotlivých částí práva na soukromí se nadále vyvíjí. Z textace jak LZPS, tak EÚLP vyplývá, že právo na soukromí je koncipováno jako právo individuální, tj. cílem bylo a je ochránit jedince před zásahem veřejné moci do jeho soukromé sféry. Právní teorie proto dlouhodobě odmítala právo na soukromí přiznat kolektivním entitám jako jsou právnické osoby.

I když jsou právnické osoby primárně zakládány jako prostředek pro dosažení určitých práv jedinců, právní teorie poukazovala na to, že každá právnická osoba má ze své podstaty veřejnou stránku, neboť vznikají aprobační státní moci při splnění podmínek daných zákonem. Zároveň každá právnická osoba ze své podstaty má své externí veřejné aktivity, resp. informace o de facto každé právnické osobě jsou určitým způsobem dohledatelné, už jenom z toho důvodu, že právnické osoby jsou zapsány ve veřejných rejstřících.¹⁴² Vzhledem k této skutečnosti tak právní teorie dovozovala, že požadavky na ochranu soukromí právnických osob nemohou být stejné jako u osob fyzických.

Tento přístup k výkladu práva na soukromí se ale časem změnil a pojem soukromí se začal vztahovat nejen na privátní sféru osoby, ale i profesní část života.¹⁴³ Tato změna tak pravděpodobně otevřela i možnost ochrany soukromí právnickým osobám. Nejviditelněji se změna přístupu ukázala na garantované ochraně obydlí. Obydlí (v anglickém originále „home“) soudy nejdříve vykládaly, i s ohledem na další chráněný aspekt čl. 8 EÚLP – rodinný život, velmi restriktivně.¹⁴⁴

Z původních definic domova jako de facto místa, kde se vyvíjí osobní a rodinný život judikatura postupně začala upřednostňovat definice, které akcentovaly spíš vztah dané osoby k místu, který musí být kontinuální a dlouhodobý.¹⁴⁵ Extenzivním výkladem konceptu obydlí tak v konečném důsledku judikatura došla k ustálenému závěru, že jsou chráněny i kancelářské prostory a sídla právnických osob.

Z výše uvedených kapitol vyplývá, že právnická osoba může mít pouze ta práva, která neodporují její povaze. Z povahy právní fikce tak lze mít za prokázané, že nemůže být zasaženo do její fyzické složky, neboť žádnou nemá. Zároveň vzhledem ke své povaze je omezena i jejich možnost navazovat úzké vztahy s jinými subjekty, pokud se nejedná o vztahy obchodní povahy, neboť právnické osoby nemají samy o sobě žádné emoce či pocity.

¹⁴² EMBERLAND. *The human rights of companies* ... Tamtéž. s. 113.

¹⁴³ Viz HARRIS, O'BOYLE a kol. *Law of the*.... str. 524.

¹⁴⁴ EMBERLAND. *The human rights of companies* ... Tamtéž. s. 113.

¹⁴⁵ Viz HARRIS, O'BOYLE a kol. *Law of the* ... str. 525.

Z pohledu dimenzí soukromí tak nemůže být zasaženo do tělesné/psychické integrity právnické osoby. I dimenze relační je u ní omezena, neboť ze své podstaty nemůže navazovat tak široké spektrum vztahů, jako osoba fyzická. Ostatní dimenze soukromí tak jednoznačné nejsou a jejich existence a omezení u právnických osob muselo být judikaturou potvrzeno.

Je tak zcela evidentní, že ze čtyř chráněných zájmů právem na soukromí nemají ze své podstaty právnické osoby nárok na ochranu rodinného života, neboť jim nevzniká jakákoliv chráněná forma rodinných vztahů. Ostatní tradiční aspekty soukromí, tj. soukromí per se, resp. ochrana jména a dobré pověsti, domov/sídlo a korespondence, ale byly již judikaturou právnickým osobám za určitých podmínek přiznány. Níže proto tyto důvody pro přiznání rozvádím a shrnuji podmínky, za kterých se právnická osoba může dovolat svého práva na soukromí, přičemž se nebudu dále věnovat samotnému obsahu daného práva, které představuji v první kapitole.

4.1. Ochrana soukromí, jména a dobrá pověst právnické osoby

Podporu pro právo na soukromí, jakož i právo na ochranu jména a (dobré) pověsti, lze vyčíst nejenom z judikatury, ale v kontextu České republiky i ze znění zákonů.

Ustanovení § 135 Občanského zákoníku totiž deklaruje právě ochranu na soukromí právnických osob, když uvádí:

(1) Právnická osoba, která byla dotčena zpochybněním svého práva k názvu nebo která utrpěla újmu pro neoprávněný zásah do tohoto práva, nebo které taková újma hrozí, zejména neoprávněným užitím názvu, se může domáhat, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek.

(2) Stejná ochrana náleží právnické osobě proti tomu, kdo bez zákonného důvodu zasahuje do její pověsti nebo soukromí, ledaže se jedná o účely vědecké či umělecké nebo o tiskové, rozhlasové, televizní nebo obdobné zpravodajství; ani takový zásah však nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy právnické osoby.

Jméno, resp. název právnické osoby¹⁴⁶ tvoří jeden ze základních identifikačních znaků každé právnické osoby a musí být určen již při zakladatelském právním jednání.¹⁴⁷ Účelem názvu právnické osoby je zejména rozlišení právnických osob od sebe.¹⁴⁸

¹⁴⁶ Viz § 132 odst. 1 Občanského zákoníku: „Jménem právnické osoby je její název.“

¹⁴⁷ Viz § 123 odst. 1 Občanského zákoníku.

¹⁴⁸ Viz § 132 odst. 2 Občanského zákoníku: „Název musí odlišit právnickou osobu od jiné osoby a obsahovat označení její právní formy.“

Naopak definice (dobré) pověsti není ani u fyzické, ani u právnické osoby, v českém právním řádu vymezena. Judikatura dobrou pověst právnické osoby definovala následovně: „Dobrou pověst právnické osoby (která je podnikatelem) je třeba hodnotit zejména podle jejího chování v obchodních vztazích. Pokud neplnila svoje závazky v uvedených vztazích řádně a včas, popř. pouze výjimečně dostála včas svým povinnostem, nelze dospět k závěru, že by požívala dobré pověsti. Pro hodnocení dobré pověsti právnické osoby není určující, zda další osoby byly či nebyly v prodlení s plněním svých závazků vůči ní.“¹⁴⁹

Pro úplnost je třeba doplnit, že v Občanském zákoníku není chráněna „dobrá pověst“, jakož to bylo v minulé právní úpravě, ale obecně pověst právnické osoby, a to bez ohledu na to, jakou ve společnosti má. Výklad tohoto pojmu se ale nezměnil a lze při posuzování zásahu do pověsti právnické osoby použít i judikaturu související s předchozí právní úpravou.¹⁵⁰

Pověst právnické osoby se tvoří od jejího vzniku a trvá po celou její existenci. Posuzování pověsti právnické osoby se řídí presumpcí poctivosti, tj. předpokládá se dobrá pověst, dokud není prokázáno opaku. Touto premisou se následně řídí i posouzení, zda došlo k neoprávněnému zásahu do pověsti dané právnické osoby.¹⁵¹

V kontextu výše citovaného ustanovení Občanského zákoníku vyplývá, že neoprávněným zásahem do práva k názvu je především, když jiná právnická osoba užívá zaměnitelný název, popř. používá příznačného prvku názvu jiné právnické osoby bez jejího souhlasu.¹⁵²

Aby toto jednání bylo možné posoudit jako zásah do práva na jméno, musí být takový zásah neoprávněný. Zásahem do práva na jméno není např. skutečnost, kterou předpokládá § 134 Občanského zákoníku, tedy že využití příznačného názvu souvisí se vzájemným vztahem dvou právnických osob¹⁵³, nebo s jejím využitím udělila daná právnická osoba souhlas.¹⁵⁴

Neoprávněný zásah do pověsti právnické osoby je pak definován jako v zásadě každé nepravdivé tvrzení nebo obvinění, které zasahuje do pověsti právnické osoby.¹⁵⁵ Občanský zákoník upravuje zákonné licence, v rámci kterých lze do práva na ochranu pověsti právnické osoby zasáhnout. Jedná se o licence umělecké, vědecké, tiskové, rozhlasové, televizní nebo obdobného zpravodajství. Ani výkon těchto licencí však nemůže být v rozporu s oprávněnými

¹⁴⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2000 sp. zn. 29 Cdo 630/99.

¹⁵⁰ JANOŠEK, Vladimír. § 135 [Ochrana názvu, pověsti a soukromí právnické osoby]. In: PETROV a kol. *Občanský... Tamtéž.*

¹⁵¹ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021 sp. zn. 23 Cdo 327/2021-190.

¹⁵² JANOŠEK, Vladimír. § 135 [Ochrana názvu, pověsti a soukromí právnické osoby]. In: PETROV a kol. *Občanský... Tamtéž.*

¹⁵³ Viz § 134 odst. 1 Občanského zákoníku.

¹⁵⁴ Viz § 134 odst. 2 Občanského zákoníku.

¹⁵⁵ Srov. Rozsudek ze dne 3. 9. 2002 sp. zn. 28 Cdo 1375/2002.

zájmy právnické osoby.¹⁵⁶ Za takové jednání v rozporu s oprávněnými zájmy je například považováno vědomé uvádění nepravdivých informací s cílem danou právnickou osobu poškodit.¹⁵⁷

Dále z ustanovení § 135 Občanského zákoníku plyne i ochrana práva na soukromí per se. Ta vychází z praxe tzv. prozařování základních práv do práva soukromého.¹⁵⁸ V kontextu ochrany práva na soukromí v užším slova smyslu půjde zejména o ochranu proti zneužití běžně nedostupných informací týkajících se vnitřních poměrů právnické osoby, jako jsou např. zápis z interních porad nebo nedovolené pořizování obrazových/ audiovizuálních záznamů prostorů právnické osoby, a to i za předpokladu, kdy nepůjde o obchodní tajemství.¹⁵⁹

Z výše uvedeného vyplývá, že právo na soukromí právnické osoby se nejčastěji dostane do kolize s právem na informace, resp. právem na svobodu projevu. V takovém případě je nutné využít testu proporcionality na vyvážení kolidujících práv. Při poměřování jednotlivých práv lze dle ustálené judikatury využít podmínek ustálených v případě ochrany fyzických osob.¹⁶⁰ Takové poměřování závisí na konkrétních skutkových okolnostech daného případu, které je třeba vždy prozkoumat, neboť bez toho nelze jednoznačně určit které dotčené právo požívá větší ochrany.¹⁶¹

V rámci konkrétního případu je třeba zvážit intenzitu zásahu, zda je opravdu způsobilý zasáhnout do práva právnické osoby a zda je v dané situaci přiměřený. Stejně jako při posuzování práva na soukromí a dobré pověsti fyzické osoby je třeba odlišit, zda se jedná o skutkové tvrzení či hodnotící soud. Hodnotící soud, na rozdíl od skutkového tvrzení, nelze nijak dokazovat, neboť se jedná o subjektivní názor jeho autora. V rámci posouzení je nutné ale zkoumat jeho přiměřenost, a zda je jeho cílem kritika, nikoliv hanobení dané osoby.¹⁶²

Za věcnou kritiku nejen právnické osoby lze považovat „kritiku, která vychází z pravdivých výchozích podkladů (premis) a která z nich zároveň logicky dovozuje odpovídající

¹⁵⁶ Viz § 135 odst. 2 Občanského zákoníku.

¹⁵⁷ JANOŠEK, Vladimír. § 135 [Ochrana názvu, pověsti a soukromí právnické osoby]. In: PETROV a kol. *Občanský... Tamtéž.*

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ Viz Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2014 sp. zn. 23 Cdo 1323/2012: „Ochrany dobré pověsti právnické osoby se lze domáhat za obdobných podmínek jako v případě ochrany jména u fyzické osoby.“

¹⁶¹ Viz Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2018, sp. zn. 23 Cdo 5173/2017: „Právo petiční podle čl. 18 Listiny základních práv a svobod nelze bez dalšího nadřadit právu na ochranu osobnosti, aniž by byly zkoumány okolnosti, za nichž k tvrzenému zásahu do dobré pověsti právnické osoby došlo a zda petiční právo bylo využito, či naopak zneužito.“

¹⁶² Viz srovnání Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2011, sp. zn. 30 Cdo 149/2010.

hodnotící úsudky - závěry (konkluze). Kritika je konkrétní, jestliže potřebné výchozí podklady tvoří konkrétně uvedené skutečnosti.“¹⁶³

Lze shrnout, že pravdivé údaje, pokud nejsou podány zkreslujícím způsobem, nemohou zasáhnout do práva na pověst právnické osoby, naopak nepravdivý údaj pravděpodobně neoprávněným zásahem bude, pokud přesáhne přípustnou míru intenzity a zkreslení.¹⁶⁴ Jak totiž shrnul Nejvyšší soud: „*Samotné uveřejnění nepravdivého údaje, které se dotýká dobré pověsti právnické osoby, nemusí automaticky zakládat neoprávněný zásah do této dobré pověsti. Takový zásah je dán pouze tehdy, jestliže přesáhl určitou přípustnou intenzitu takovou měrou, kterou již v demokratické společnosti tolerovat nelze. Přitom je nutno respektovat zřejmá specifika periodického tisku, určeného pro informování nejširší veřejnosti (na rozdíl např. od publikací odborných), který v některých případech musí přistupovat k určitým zjednodušením; nelze bez dalšího tvrdit, že každé zjednodušení či zkreslení musí nutně vést k zásahu do dobré pověsti.*“¹⁶⁵

V případě, že nastane neoprávněný zásah do práva na soukromí, názvu či dobré pověsti, právnická osoba může teoreticky, stejně jako osoba fyzická, uplatňovat:

- Zdržovací nárok – tj. nárok, aby bylo upuštěno od neoprávněného zásahu;
- Odstraňovací nárok, který slouží k odstranění následků neoprávněného zásahu;
- Nárok na přiměřené zadostiučinění;
- Nárok na náhradu škody za vydání bezdůvodného opatření;
- Popř. může právnická osoba kumulovat výše uvedené nároky.¹⁶⁶

I když se může zdát, že ochrana soukromí v užším slova smyslu je u právnických osob stejně široká jako u osob fyzických, není tomu tak. V nedávném rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 327/2021-190 bylo judikováno, že právnická osoba nemá nárok na přiměřené zadostiučinění nemajetkové újmy.

Nejvyšší soud přitom nezpochybnil právo právnické osoby na ochranu soukromí, resp. dobré pověsti, když uvedl: „*Předně je třeba zohlednit, že ze samotné ústavní garance dobré pověsti podle čl. 10 Listiny základních práv a svobod nevyplývá nezbytnost její zákonné ochrany (právě) prostřednictvím soukromého práva právnické osoby na odčinění (přiměřené zadostiučinění) nemajetkové újmy způsobené neoprávněným zásahem do její pověsti. Nelze tak*

¹⁶³ Tamtéž

¹⁶⁴ JANOŠEK, Vladimír. § 135 [Ochrana názvu, pověsti a soukromí právnické osoby]. In: PETROV a kol. *Občanský...Tamtéž.*

¹⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 2. 2006 sp. zn. 32 Odo 1159/2004.

¹⁶⁶ JANOŠEK, Vladimír. § 135 [Ochrana názvu, pověsti a soukromí právnické osoby]. In: PETROV a kol. *Občanský...Tamtéž.*

dospět k závěru, že by na základě ústavní ochrany základních práv a svobod bylo třeba absenci zákonem požadovaného zvláštního stanovení tohoto zásahu jako důvodu pro vznik práva právnické osoby na odčinění nemajetkové újmy (§ 2894 odst. 2 o. z.) překlenout ústavně konformním výkladem.¹⁶⁷

Kromě výkladu Občanského zákoníku a závazků z mezinárodních smluv, včetně lidskoprávních, při svém rozhodnutí Nejvyšší soud vycházel i z faktické nerovnosti přiznaných práv fyzických a právnických osob a antropocentrického pojetí občanského práva. K tomu Nejvyšší soud uvedl: „*Nefinguje se tudíž rovnost obou skupin subjektů, neboť ta fakticky není a v řadě případů není ani možná. Zjevný rozdíl je v konstrukci osobních práv, dále se jedná o rozsáhlou oblast práva rodinného a dědického, nehledě k tomu, že ani při určitých typech smluv nemohou právnické osoby jako určitá smluvní strana vůbec vystupovat.*“¹⁶⁸ Nejvyšší soud zároveň ale nevyloučil možnost, že by právnické osoby v budoucnu mohly uplatňovat nárok na odčinění nemajetkové újmy, ale za předpokladu novely Občanského zákoníku, který v současné chvíli tento nárok právnickým osobám nepřiznává.

Z výše uvedeného rozhodnutí mi vyplývá, že jediným důvodem pro nepřiznání nemajetkové újmy právnické osobě je, že Nejvyšší soud nenašel oporu v Občanském zákoníku k jejímu přiznání. Zároveň Nejvyšší soud nezpochybnil samotné právo na ochranu soukromí právnické osoby a dokonce připustil, že v případě novely by přiznání náhrady bylo možné. Domnívám se, že tento výklad je ale v rozporu s LZPS.

LZPS umožňuje omezení základních práv v případě, že toto omezení předpokládá LZPS, a je provedeno na základě zákona. LZPS jako taková nestanovuje omezení náhrady za zásah do ochrany na soukromí. Toto omezení by tak neměl zakládat ani Občanský zákoník. Nemajetkovou újmu lze definovat jako „*jakoukoli újmu, která pro poškozeného neznamená přímou ztrátu na majetku. Typicky se jedná o zásah do zdraví, cti, soukromí osoby apod.*“¹⁶⁹ Nelze tedy konstatovat, že právnická osoba má právo na soukromí, resp. na ochranu dobrého jména a pověsti, a zároveň, že ji nelze přiznat náhradu nemajetkové újmy, jejímž hlavním účelem je právě kompenzovat zásah do práva na dobrou pověst, jméno či práva na soukromí.

Lze tedy shrnout, že ochrana soukromí, názvu i dobré pověsti je v českém právním řádu poměrně široce upravena a při jejím výkladu lze využít závěrů z ochrany soukromí fyzických osob. Tato ochrana ale nedosahuje stejné intenzity jako ochrana soukromí fyzických osob, a to jak z důvodu limitace zákonné (nepřiznání nároku na nemajetkovou újmu jako má fyzická

¹⁶⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021 sp. zn. 32 Cdo 327/2021.

¹⁶⁸ Tamtéž.

¹⁶⁹ Viz <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/nahrada-ujmy/konkretni-zmeny/nemajetkova-ujma>.

osoba), tak z důvodu faktického charakteru právnických osob. Zároveň nelze vyloučit, že dalším vývojem se ochrana práva na soukromí dále rozšíří.

4.2. Ochrana sídla

Stejně jako jméno, je i sídlo jedním ze základních identifikačních znaků právnické osoby, který je nutné uvést již do zakladatelského právního jednání.¹⁷⁰ Zároveň Občanský zákoník připouští, aby bylo sídlo umístěno v bytě, pokud to nenaruší klid a pořádek v domě.¹⁷¹

Jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, na vývoji ochrany sídla právnické osoby skrze čl. 8 EÚLP je zřetelně deklarován posun vnímání základních práv právnických osob a jejich ochrany. Dnes je již konstantní judikaturou dlouhodobě potvrzováno, že ochrana obydlí/domova se vztahuje i na ochranu sídla právnické osoby.

Pro tento extenzivní výklad měla zásadní vliv judikatura ESLP, která se vypořádala s otázkou výkladu domova a obydlí následovně: *Pokud jde o slovo "domov", které se objevuje v anglickém textu článku 8 (čl. 8), Soud podotýká, že v některých smluvních státech, zejména v Německu (viz odstavec 18 výše), bylo přijato, že se vztahuje i na obchodní prostory. Takový výklad je navíc plně v souladu s francouzským textem, neboť slovo "domicil" má širší význam než slovo "domov" a může se vztahovat například na kancelář osoby vykonávající svobodné povolání. V této souvislosti také nemusí být vždy možné přesně rozlišovat, protože činnosti, které souvisejí s povoláním nebo podnikáním, mohou být vykonávány v soukromém bydlíšti osoby a činnosti, které s tím nesouvisejí, mohou být vykonávány v kanceláři nebo v obchodních prostorách. Zúžený výklad slov "domov" a "domicile" by proto mohl vést ke stejnému riziku nerovného zacházení jako zúžený výklad pojmu "soukromý život" (viz bod 29 výše).*¹⁷²¹⁷³

ESLP v dalších rozhodnutích výše uvedenou premisu rozváděl a dospěl k závěru, že práva zaručená čl. 8 EÚLP mohou zahrnovat i právo na ochranu registrovaného sídla právnické osoby nebo jejích poboček a dalších obchodních prostor.¹⁷⁴

Tyto závěry do svých rozhodnutí ostatně převzaly i české soudy, kdy např. Nejvyšší správní soud konstatoval: „V souladu s čl. 8 odst. 1 Úmluvy má každý právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence. Toto právo na soukromí, jak výslovně judikoval ESLP, je třeba přiznat i právnické osobě, a je třeba stejným způsobem jako je poskytována ochrana fyzickým osobám ve vztahu k jejich obydlí, poskytnout stejnou právní

¹⁷⁰ § 123 odst. 1 Občanského zákoníku.

¹⁷¹ § 136 odst. 1 Občanského zákoníku.

¹⁷² Rozsudek ESLP ve věci *Niemietz proti Německu*, ze dne 16. 12. 1992, stížnost č. 13710/88.

¹⁷³ Text přeložen z anglického originálu rozhodnutí.

¹⁷⁴ Srov. Rozsudek ESLP ve věci *Société Colas Est a další proti Francii*, ze dne 16. 7. 2002, stížnost č. 38971/91.

ochranu právníckým osobám na soukromí i ve vztahu k jejich sídlu. Možné omezení tohoto základního práva obsahuje čl. 8 odst. 2 Úmluvy, který stanoví, že „státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“¹⁷⁵

V kontextu obecné charakteristiky práva na ochranu domova, resp. sídla z pohledu právnícké osoby, je jejím obsahem zejména právo jej řádně a klidně užívat bez negativních zásahů, které toto užívání ruší. V případě zásahu má tak právnícká osoba, stejně jako fyzická, zejména zadržovací a odstraňovací nárok. Zároveň se u soudu může domáhat i náhrady vzniklé újmy. Tyto nároky se taky v podstatě kryjí s nároky přiznanými k ochraně soukromí, dobré pověsti a jména právnícké osoby. Stejně jako u fyzických osob, i u právníckých je zákonem umožněno toto právo omezit.¹⁷⁶ Nejzásadnější výjimkou z práva na nedotknutelnost sídla je pak zřejmě domovní prohlídka v rámci trestního řízení. Tento zásah je aprobován i samotnou LZPS, která stanovuje i základní podmínku pro legálnost dané prohlídky – tedy písemný a odůvodněný příkaz soudce.¹⁷⁷

Z výše uvedeného vyplývá, že judikatura postupně přiznala právníckým osobám stejnou míru ochrany sídla, jako požívají fyzické osoby u svých domovů. Taková míra ochrany byla primárně vedena změnou vnímání domova/bydli jako místa pro zajištění rodiny a rozvoj jejich vztahů, na místo, které zejména tvoří prostor pro rozvoj soukromých aktivit. Do takových soukromých aktivit je třeba zahrnout i profesní část daného jedince, popř. soukromou sféru jeho ekonomických aktivit. Současná epidemická situace ve světě navíc rozvířila debatu o potřebách kanceláří pro výkon své práce a mnoho firem začalo využívat v daleko větší míře systém home officů a sdílených kanceláří.

Stejně jako pracovní povinnosti se dají provozovat v domovech zaměstnanců, i soukromé aktivity jedinců lze uskutečňovat v prostorách sídla právnícké osoby. Oba tyto aspekty, jak ochrana soukromí, resp. sídla právnícké osoby, tak fyzické, je potřeba chránit před svévolným zásahem veřejné moci. Je pak zejména na soudní moci, aby v konkrétním případě posoudila,

¹⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 5. 2009 č. j. 5 Afs 18/2008-310.

¹⁷⁶ Viz čl. 12 odst. 3 LZPS: „Jiné zásahy do nedotknutelnosti obydlí mohou být zákonem dovoleny, jen je-li to v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu života nebo zdraví osob, pro ochranu práv a svobod druhých anebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku. Pokud je obydlí užíváno také pro podnikání nebo provozování jiné hospodářské činnosti, mohou být takové zásahy zákonem dovoleny, též je-li to nezbytné pro plnění úkolů veřejné správy.“

¹⁷⁷ Viz čl. 12 odst. 2 LZPS: „Domovní prohlídka je přípustná jen pro účely trestního řízení, a to na písemný odůvodněný příkaz soudce. Způsob provedení domovní prohlídky stanoví zákon.“

zda bylo zasaženo do soukromé ekonomické sféry právnické osoby, nebo jeho zaměstnance, popř. statutárního orgánu.

4.3. Ochrana korespondence

Pro ochranu korespondence právnických osob bylo podstatné, že ESLP nejen že přiznal ochranu korespondence bez ohledu na formu, ale také obsah. ESLP tedy neomezil ochranu pouze na korespondenci osobní povahy, ale zahrnul i korespondenci související s podnikáním.¹⁷⁸

Konkrétně v rozsudku *Weiser a Bicos Beteiligungen GmbH proti Rakousku* konstatoval, že: „*Soud se domnívá, že prohlídka a zabavení elektronických dat představovaly zásah do práva stěžovatelů na respektování jejich "korespondence" ve smyslu článku 8 (viz rozsudek Niemietz, citovaný výše, § 32, pokud jde o obchodní korespondenci advokáta, a rozsudek Sallinen a další, citovaný výše, § 71, týkající se zabavení počítačových disků advokáta). S ohledem na svou výše citovanou judikaturu, která rozšiřuje pojem "domov" na obchodní prostory společnosti, Soud nevidí důvod rozlišovat mezi prvním žalobcem, fyzickou osobou, a druhým žalobcem, právnickou osobou, pokud jde o pojem "korespondence". Nepovažuje za nutné zkoumat, zda došlo také k zásahu do "soukromého života" žalobců.*“¹⁷⁹¹⁸⁰

Z výše uvedené citace tak vyplývá, že ESLP výslovně uznal stejnou míru ochrany korespondence právnické osobě, jako osobě fyzické. Tento svůj názor dále potvrdil, když uvedl: „*Pokud jde o sdružení stěžovatelů, Soud poznamenává, že již rozhodl, že právnická osoba má právo na respektování svého "domova" ve smyslu článku 8 odst. 1 Úmluvy (viz Sociétés Colas Est a další proti Francii, čj. 37971/97, § 41, ECHR 2002-III; Buck proti Německu, č. 41604/98, § 31, 28. dubna 2005; a Kent Pharmaceuticals Limited a další proti Spojenému království (dec.), č. 9355/03, 11. října 2005). Stěžovatelské sdružení tedy není, v rozporu s tím, co naznačuje vláda, zcela zbaveno ochrany podle článku 8 pouze tím, že je právnickou osobou. I když lze pochybovat o tom, zda jako taková osoba může mít "soukromý život" ve smyslu tohoto ustanovení, lze říci, že její pošta a jiná komunikace, o kterou jde v tomto případě, spadá pod pojem "korespondence", který se vztahuje stejně na komunikaci pocházející ze soukromých i obchodních prostor*“¹⁸¹

¹⁷⁸ HARRIS, O'BOYLE a kol. *Law of the...* str. 530.

¹⁷⁹ Rozsudek ESLP ve věci *Weiser a Bicos Beteiligungen GmbH proti Rakousku*, ze dne 16. 1. 2008, č. 74336/01.

¹⁸⁰ Tato citace byla přeložena z anglického originálního znění rozsudku.

¹⁸¹ Rozsudek ESLP *Association for European Integration and Human Rights a Ekimdzhiyev proti Bulharsku* ze dne 28. 6. 2007, č. 62540/00.

Stejně jako závěry ESLP k ochraně sídla, i závěry k ochraně korespondence právnických osob byly českými soudy plně převzaty. Například Ústavní soud v jednom ze svých nálezu uvádí: „Podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva lze za určitých okolností práva zaručená čl. 8 Úmluvy vykládat v tom smyslu, že zahrnují právo společnosti na respektování jejího sídla, pobočky nebo obchodních prostor (viz rozsudky Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. 12. 1992 ve věci Niemietz proti Německu, stížnost č. 13710/88, § 30-31; ze dne 16. 4. 2002 ve věci Société Colas Est a ostatní proti Francii, stížnost č. 37971/97, § 40-41, 49; a rozsudek Delta Pekárny, § 77). Ustanovení čl. 8 Úmluvy poskytuje ochranu i proti zásahům do "korespondence" obchodních společností, které obvykle následují po zásahu do práva těchto společností na respektování "obydlí" v podobě jejich provozoven, kanceláří či pracoven. Taková "korespondence" zahrnuje v určité míře i soukromou korespondenci zaměstnanců...“¹⁸²

I právo na ochranu korespondence je možné omezit. EÚLP, stejně jako LZPS, neaprobují žádný konkrétní povolený zásah, jako tomu je v případě domovní prohlídky u ochrany domova/sídla. Vzhledem k neroztříštěnosti úpravy práva na soukromí v EÚLP, lze na omezení ochrany korespondence vztáhnout případy vztahující se obecně k oprávněnému zásahu do soukromí.¹⁸³ Naproti tomu LZPS je v určení, co je přípustným zásahem, vágnější a ve svém čl. 13 pouze konstatuje, že se musí jednat o případy a způsob, který předpokládá zákon.

V českém právním řádu je tak nejtypičtějším aprobovaným zásahem do ochrany korespondence opatření k zajištění věcí pro trestní řízení, konkrétně zadržení a otevření zásilek, jejich záměna a sledování, kterou upravuje oddíl šestý hlavy čtvrté trestního řádu, a odposlech a záznam telekomunikačního zařízení dle oddílu sedmého stejné hlavy trestního řádu. Tento zásah nejenom do ochrany práva na ochranu korespondence, ale i ochrany soukromí per se je tak extenzivní, že trestní řád uživateli telekomunikačního prostoru dává výslovný nárok na přezkum zákonnosti příkazu k zajištění údajů o telekomunikačním prostředku.¹⁸⁴ V rámci trestněprávní úpravy je tento nárok koncipován jako obecný nárok uživatele telekomunikační sítě, bez ohledu zda se jedná o fyzickou nebo právnickou osobu.

Z výše uvedeného vyplývá, že stejně jako rozsah práva na ochranu obydlí/sídla, i rozsah ochrany korespondence právnických osob se neliší od ochrany osob fyzických. Na rozdíl od širší ochrany sídla, kde tento výklad vychází z poměrně širokého, byť z mého pohledu správného, extenzivního výkladu pojmu „obydlí“, se odborná veřejnost na širší ochrany korespondence

¹⁸² Nález Ústavního soudu ze dne 15. 5. 2018 sp. zn. II.ÚS 635/18.

¹⁸³ V čl. 8 odst. 2 jsou jako přípustné zásahy uvedeny případy v zájmu národní a veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku, předcházení zločinnosti nebo ochrana zdraví a morálky.

¹⁸⁴ Viz § 88a odst.2 trestního řádu.

právnických osob shoduje a nezpůsobuje větší diskuze. Není bez zajímavosti, že právě zásah do práva na ochranu korespondence je shledáván v případech, kdy bylo shledáno i porušení práva na ochranu sídla.¹⁸⁵

Naopak z výše citované judikatury vyplývá, že přiznání práva na ochranu sídla právnické osoby se používá jako podpůrný argument pro přiznání ochrany korespondence. Neboť, pokud bylo přiznáno právo na soukromí, resp. ochranu sídla, právnickým osobám, neexistuje žádný důvod pro nepřiznání ochrany korespondence. I tento způsob argumentace hovoří o tom, že ochrana korespondence právnické osoby postavená na roveň ochrany korespondence fyzické osoby je nejméně kontroverzním tématem v rámci tématu přiznání práva na soukromí právnickým osobám.

4.4. Právo na informační sebeurčení

I tím jak právo na informační sebeurčení získává na větším významu, začíná vyvstávat otázka, zda požívají ochrany tohoto práva i právnické osoby. Již ze samotné dikce čl. 10 odst. 3 LZPS „*každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě*“ nevyplývá jakékoliv omezení pro právnickou osobu. Dimenze informačního sebeurčení není ovlivněna povahou právnické osoby, byť určitou veřejnou složku z důvodu zápisu do veřejných rejstříků má každá právnická osoba sama o sobě. Zároveň ale i o každé právnické osobě přes různé vyhledávače lze dohledat velké množství informací. I u právnické osoby tak lze identifikovat „digitální spis“, který si může prohlédnout v podstatě každý, kdo projeví zájem.

I když se v rámci práva na informační sebeurčení zejména diskutují práva osob fyzických, v rámci rozhodovací praxe se okrajově začíná objevovat i přiznání tohoto práva osobám právnickým. Např. Nejvyšší správní soud ve svém rozhodnutí uvádí: „*NSS dodává, že - vedle procesních práv - v úvahu připadá především základní právo takové právnické či fyzické osoby na informační sebeurčení (čl. 10 odst. 3 Listiny).*“¹⁸⁶

Menší množství judikatury k právu na informační sebeurčení přisuzují zejména tomu, že právnické osoby v rámci svého podnikání potřebují být v dnešní době dohledatelné na internetu. Tato potřeba vzrostla i s pandemií nemoci covid-19, neboť z důvodu dlouhodobého zavření „fyzických“ obchodů vzrostl zájem i potřeba zákazníků nakupovat

¹⁸⁵ Viz např. Delt pekárny a.s. proti České republice rozsudek ESLP ze dne 2. 10. 2014, stížnost č. 97/11. : „*V projednávané věci není sporu o tom, že šetření provedené v obchodních prostorách stěžovatelské společnosti představuje zásah do jejího práva na respektování „obydli“ ve smyslu článku 8 Úmluvy, které zahrnuje rovněž její „korespondenci“, ba dokonce v určité míře i soukromou korespondenci jejích zaměstnanců.*“

¹⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19.11.2020 č. j. 10 As 244/2020 – 40.

online. Zároveň nedohledatelná právnická osoba na internetu může ve společnosti, tedy i u potenciálních obchodních partnerů, zanechat nedůvěru v danou právnickou osobu. I když tedy ze své podstaty ochraně informačního sebeurčení právnické osoby nic nebrání, je otázkou zda se takové ochrany budou právnické osoby dovolávat.

Závěr

Cílem mé práce bylo komplexně zhodnotit problematiku ochrany základních práv právnických osob, resp. se zaměřit na ochranu jejich práva na soukromí. Na základě tohoto cíle jsem si vytyčila v úvodu práce i následující vědecké otázky:

- Lze právnickým osobám přiznat základní práva?
- Lze právnickým osobám přiznat právo na soukromí?
- Je právo na soukromí základních práv právnických osob chráněno ve stejné míře jako právo na soukromí osob fyzických?

Mojí základní hypotézou bylo, že právnické osoby mají základní práva, resp. by jim měla být přiznána, ale z jejich podstaty nemají přiznaná základní práva v takové šíři jako osoby fyzické, kterým jsou lidská práva přiznána od narození. V úvodu své práce jsem následně předpokládala, že stejná hypotéza platí i pro samotné právo na soukromí právnických osob.

V rámci diplomové práce jsem zároveň chtěla téma zpracovat chronologicky a s vnitřní logickou strukturou. Z tohoto důvodu jsem se v první kapitole věnovala obecně právu na soukromí. Tato kapitola sloužila jako shrnutí základních poznatků právní vědy k tomuto základnímu právu. V další kapitole jsem se věnovala podstatě právnických osob. Stejně jako první kapitola, i tato kapitola byla primárně popisná a tvořila teoretický základ k tématu práce. Třetí a čtvrtá kapitola pak sloužila k analýze ochrany základních práv právnických osob a jejich právu na soukromí. Tyto kapitoly vycházejí z úvodních kapitol a dále je rozvádějí s ohledem na hlavní téma diplomové práce.

Přes rozdílné přístupy k ochraně základních práv právnických osob a množství argumentů proti jejich uznání z dostupných zdrojů, tedy zejména z judikatury, jasně vyplývá závěr potvrzující moji hypotézu, tedy že právnické osoby mají základní práva, ale pouze ta, která mohou nabývat ze své podstaty právní fikce. Ačkoliv se také může zdát, že diskuze nad základními právy právnických osob je pouze filosofická, má vliv do reálné právní praxe, a to i s ohledem na skutečnost, že ne všechny otázky jsou jednoznačně zodpovězeny.

Z hlediska ochrany základních práv právnických osob lze tyto práva rozdělit na 3 podskupiny. První skupinu základních práv tvoří ty práva, která právnická osoba ze své podstaty mít nemůže (např. zákaz mučení). Další skupinou jsou práva, která jsou právnickým osobám přiznána bez dalších podmínek ve stejné míře jako osobám fyzickým (např. právo na spravedlivý proces). Poslední skupinu práv tvoří práva, kde nelze jednoznačně určit, zda je právnické osoby mají, resp. v jaké míře. Tato nejistota plyne i z důvodu, že tato práva mohou mít více složek a tyto nejsou jednoznačně definované, nebo se postupem času

mění. Jedním z takových práv je právě i právo na soukromí, a to zejména z důvodu širší a neurčitosti tohoto základního práva.

Právo na soukromí v tradičním vnímání obsahuje 4 základní oblasti ochrany a v každé této oblasti je míra ochrany právnických osob rozdílná. Zatímco ochrana práva na rodinný život není osobám z podstaty přiznána, z ustálené judikatury vyplývá, že právo na ochranu soukromí v užším slova smyslu, dobré pověsti, korespondence a sídla právnickým osobám náleží.

Z ustálené judikatury dále vyplývá, že z přiznaných práv je nejvíce omezeno v porovnání s osobami fyzickými právo právnických osob na soukromí jako takové, resp. právo na ochranu dobré cti a pověsti. Toto omezení vychází jednoznačně z povahy právnických osob a rozdílnost v současné době nespočívá v nepřiznání samotného práva, ale spíše možnosti náhrady v případě zásahu do něj. Právo na ochranu dobré pověsti právnické osoby je i nejkonkrétněji rozpracované mimo listinu a další ústavní prameny, a je speciálně upraveno v občanském zákoníku.

Naopak postupným vývojem se stala ochrana sídla právnické osoby srovnatelná s ochranou obydlí osoby fyzické. Na vývoji judikatury práva na ochranu sídla právnické osoby se navíc dá velmi dobře prezentovat vývoj vnímání základních práv právnických osob. Naopak právo na ochranu korespondence je již od začátku vnímáno ve stejné šíři jako právo osob fyzických a je tak nejméně kontroverzním přiznaným právem ze skupiny práv patřících do práva na soukromí

V rámci diplomové práce se tak podařilo prokázat počáteční hypotézy ohledně základních práv právnických osob, nicméně přímo v kontextu práva na soukromí byla moje hypotéza prokázána jen částečně. Pokud odhlédneme od práva na rodinný život, které nemůže být přiznáno právnickým osobám z jejich podstaty, omezena ve větší míře je pouze ochrana práva na soukromí jako takového. Právo na ochranu sídla i korespondence je právnickým osobám přiznáno v podstatě ve stejné míře jako osobám fyzickým.

Kromě 4 základních práv jsem částečně nastínila i problematiku práva na informační sebeurčení právnických osob. Obecně lze konstatovat, že toto právo je právnickým osobám přiznané, byť dlouhodobá judikatura potvrzující tuto premisu zatím není a odborná literatura se tomuto tématu také nevěnuje. Menší množství zdrojů k tomuto tématu je pravděpodobně způsobeno i tím, že právnické osoby zatím nepociťují zásah do svého práva na informační sebeurčení, a to i z důvodu, že jejich existence je částečně založena i na prvku veřejnosti.

Jako největší rozdíl v ochraně práva na soukromí oproti osobám fyzickým tak vnímám možnost právnické osoby domáhat se náhrady újmy při zásahu do daného práva. Tato rozdílnost je ale opět pravděpodobně dána povahou právnické osoby, jako právní fikce. Újma do jejich přiznaných práv je tak prozatím vnímána jako menší než v podobném případě u osob fyzických.

Při diskuzi o přiznání konkrétního základního práva právnickým osobám je hlavním rozlišovacím kritériem, zda přiznání konkrétního práva je nebo není v rozporu s podstatou právnických osob. I když nikde není přesně specifikované, co se tím konkrétně myslí. Domnívám se však, že jde zejména o neexistenci fyzické a psychické integrity, neboť právnické osoby jsou pouhou právní fikcí, kterým zákon přiznává právní subjektivitu. Pokud tedy základní právo primárně chrání fyzickou nebo psychickou stránku osoby, nelze ji právnickým osobám přiznat. Pokud je integrita jenom jedním z dílčích chráněných zájmů, může vznikat otázka přiznání tohoto práva právnickým osobám. V rámci úvahy bude pak primárně záležet na tom, zda fyzická či psychická integrita je pouze dílčí komponent daného práva nebo primárním objektem ochrany.

Jako přínos své práce považuji zejména to, že se mi podařilo do práce zahrnout současné vnímání základních práv právnických osob, vč. nastínění jejich vnímání v jiných právních řádech, a práva na soukromí právnických osob z ústavního hlediska i s přesahem do dalších právních odvětví.

Při přípravě diplomové práce jsem seznala, že odborné literatury, která by se komplexně věnovala základním právům právnických osob, natož pouze jednomu z konkrétních práv přiznaných lidskoprávními dokumenty, není mnoho. Pokud se zdroje danému tématu věnují, jsou to často pouze krátká sdělení v rámci jiného obecného tématu.

Věřím, že tato diplomová práce může sloužit jako obecný a shrnující zdroj pro kolegy, kteří by se tomuto tématu chtěli dále věnovat, popř. sledovat jeho další vývoj. V kontextu práva na soukromí právnických osob vnímám jako hlavní témata pro další vývoj zejména otázku nemajetkové újmy právnických osob v případě zásahu do přiznaných práv a jejich právo na informační sebeurčení, které prozatím není komplexně řešeno.

Seznam použitých zdrojů

Monografie a odborné články

1. WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2012, 931 s. Dostupné z: databáze noveaspi.cz.
2. HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021. 1456 s. Dostupné z: databáze beck-online.cz
3. LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 2380 s. Dostupné z: databáze beck-online.cz
4. HARRIS, D., O'BOYLE, M. a kol. *Law of the European Convention on human rights*. Third edition. Oxford university press. 2014. 1056 s.
5. FIALOVÁ, Eva. *Bezkontaktní čipy a ochrana soukromí*. Praha: Leges, 2016. 232 s.
6. ŠIMÍČEK, Vojtěch, ed. *Právo na soukromí*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011.
7. KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 1696 s. Dostupné z: databáze beck-online.cz
8. ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 656 s.
9. MELZER, Filip, TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek I. § 1-117. Praha: Leges. 720 s.
10. PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. 3352 s.
11. BERAN, Karel, ČECH, Petr a kol. *Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekodifikaci českého soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer. 2018. 296 s. Dostupné z: databáze noveaspi.cz.
12. EMBERLAND, Marius. *The human rights of companies: exploring the structure of ECHR protection*. 2.vydání. Oxford: Oxford University Press, 2008. 272 s.
13. ONDŘEJEK, Pavel. *Teoretické souvislosti působení základních práv na právní vztahy právnických osob*. Právník [online]. 2020(5), s. 433-438. Dostupné z: <https://www.ilaw.cas.cz/casopisy-a-knihy/casopisy/casopis-pravnik/archiv/2020/2020-5.html?a=3497>

14. FILIP, Jan, HOLLÄNDER, Pavel, ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Zákon o Ústavním soudu*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 896 s.

Judikatura

1. Nález Ústavního soudu ze dne 1. 3. 2000 sp. zn. II. ÚS 517/99.
2. Nález Ústavního soudu ze dne 13. 8. 2002 sp. zn. Pl. ÚS 3/02.
3. Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2011 sp. zn. Pl. ÚS 24/10.
4. Usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 5. 2001, sp. zn. III. ÚS 35/01.
5. Nález Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2007, sp. zn. IV. ÚS 23/05.
6. Nález Ústavního soudu ze dne 1. 3. 2000, sp. zn. II. ÚS 517/99.
7. Nález Ústavního soudu ze dne 22. 5. 1997 sp. zn. III. ÚS 287/96.
8. Nález Ústavního soudu ze dne 19. 1. 1994 sp. zn. Pl. ÚS 15/93.
9. Nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 1995 sp. zn. II. ÚS 192/95.
10. Nález Ústavního soudu ze dne 3. 9. 1998 sp. zn. IV. ÚS 13/98.
11. Nález Ústavního soudu ze dne 10. 1. 2001 sp. zn. I. ÚS 201/01.
12. Nález Ústavního soudu ze dne 6. 1. 1998 sp. zn. I. ÚS 282/97.
13. Nález Ústavního soudu ze dne 6. 4. 2006 sp. zn. I. ÚS 182/05.
14. Nález Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2004 sp. zn. III. ÚS 495/02.
15. Nález Ústavního soudu ze dne 23. 11. 2010 sp. zn. III. ÚS 2984/09.
16. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Niemietz proti Německu ze dne 16. 12. 1992, č. 13710/88.
17. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Pretty proti Spojenému království Velké Británie a Severního Irska ze dne 29.4.2002, č. 2346/02.
18. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Rotaru proti Rumunsku ze dne 4. 5. 2000, č. 28341/95.
19. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Guerrová a další proti Itálii ze dne 19. 2. 1998, č. 14967/89.
20. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Aksu proti Turecku ze dne 15. 3. 2012, č. 4149/04.
21. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Pfeifer proti Rakousku ze dne 15. 11. 2007, č. 12556/03.
22. Rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci Axel Springer AG proti Německu ze dne 7. února 2012, č. 39954/08.
23. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos proti Rusku ze dne 8. 3. 2012 č. 14902/04.

24. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Pine Valley Developments Ltd a další proti Irsku ze dne 29. 11. 1991, č. 12742/87.
25. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Niemietz proti Německu, ze dne 16. 12. 1992, č. 13710/88.
26. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Sociétés Colas Est a další proti Francii, ze dne 16. 7. 2002, č. 38971/91.
27. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Weiser a Bicos Beteiligungen GmbH proti Rakousku ze dne 16. 1. 2008, č. 74336/01.
28. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2000 sp. zn. 29 Cdo 630/99.
29. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021 sp. zn. 23 Cdo 327/2021.
30. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 9. 2002 sp. zn. 28 Cdo 1375/2002.
31. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2014 sp. zn. 23 Cdo 1323/2012.
32. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2018 sp. zn. 23 Cdo 5173/2017.
33. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2011 sp. zn. 30 Cdo 149/2010.
34. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 5. 2009 sp. zn. 5 Afs 18/2008.
35. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19.11.2020 sp. zn. 10 As 244/2020.

Právní předpisy

1. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
2. Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu ve znění pozdějších předpisů.
3. Listina základních práv a svobod uvozena ústavním zákonem č. 23/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů.
4. Zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
5. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
6. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
7. Základní zákon pro Spolkovou republiku Německo, ze dne 23. května 1949 (BGBl. str. 1), naposledy pozměněná články 1 a 2 větou 2 zákona ze dne 29. září 2020 (BGBl. I str. 2048)

Další zdroje

1. <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/nahrada-ujmy/konkretni-zmeny/nemajetkova-ujma>.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá posouzením rozsahu práva na soukromí právnických osob. Cílem bylo zhodnotit, zda právnické osoby mají vůbec základní práva a pokud ano, zda požívají v rámci práva na soukromí stejnou míru ochrany jako osoby fyzické. Vyhodnocení probíhalo zejména na základě analýzy judikatury a komparace české právní úpravy zejména s evropskou. V rámci diplomové práce jsou použity zejména popisná, analytická a komparační výzkumná metoda. V závěru je formulováno shrnutí zjištění, které vychází z diplomové práce.

Klíčová Slova

základní práva, právnická osoba, právo na soukromí, ochrana sídla, ochrana korespondence, ochrana dobré pověsti.

Abstract

This thesis focuses on the assessment of the scope of the right to privacy of legal persons. The aim was to assess whether legal persons have fundamental rights at all and, if so, whether they have the same level of protection under the right to privacy as natural persons. The evaluation was based mainly on the analysis of case law and the comparison of Czech legislation with European legislation. The thesis uses mainly descriptive, analytical, and comparative research methods. In the conclusion, a summary of the conclusions based on the thesis is formulated.

Key Words

Fundamental rights, legal person, right to privacy, protection of residence, protection of correspondence, protection of reputation.